

รายงานสรุปสำหรับผู้บริหาร (Executive Summary)

โครงการจัดทำและปรับปรุงสถานภาพ
ชนิดพันธุ์สัตว์ที่ถูกคุกคามของประเทศไทย

เสนอต่อ
สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

โดย บริษัท ยูไอนีทีดี แอนนาลิสต์ แอนด์ เอนจิเนียริ่ง คอนซัลแตนท์ จำกัด

รายงานสรุปสำหรับผู้บริหาร

โครงการจัดทำและปรับปรุงสถานภาพชนิดพันธุ์สัตว์ที่ถูกคุกคามของประเทศไทย

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) ในฐานะหน่วยประสานงานกลางแห่งชาติ อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ ซึ่งประเทศไทยเข้าเป็นภาคีในลำดับที่ 188 เมื่อวันที่ 29 มกราคม พ.ศ. 2547 โดยจะต้องมีการประสานดำเนินการตามพันธกรณีระหว่างประเทศที่เกี่ยวกับความหลากหลายทางชีวภาพ รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนากลไกและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน และยังเป็นดำเนินการที่สอดคล้องตามยุทธศาสตร์กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยให้มีการสงวน คุ้มครอง และป้องกันดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพที่หายากและใกล้สูญพันธุ์ อีกทั้งตามมาตรา 7 (a) ของอนุสัญญาฯ กำหนดให้ภาคีจำแนก วิจัยองค์ประกอบของความหลากหลายทางชีวภาพที่สำคัญสำหรับการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน โดยพิจารณารายการซึ่งระบุตามประเภทชนิดพันธุ์ที่ใกล้สูญพันธุ์ ชนิดพันธุ์หายาก และชนิดพันธุ์เฉพาะถิ่นหรือชนิดพันธุ์ที่ถูกคุกคาม ประกอบกับแผนกลยุทธ์ ความหลากหลายทางชีวภาพ พ.ศ. 2554-2563 และเป้าหมายไอจิ โดยเป้าหมายที่ 12 กำหนดให้ภาคีป้องกันไม่ให้ชนิดพันธุ์ที่ถูกคุกคามต้องสูญพันธุ์ และปรับปรุงสถานภาพการอนุรักษ์ชนิดพันธุ์ดังกล่าว โดยเฉพาะชนิดพันธุ์ที่ประชากรลดลงเหลือน้อยที่สุด และผดุงไว้ให้ยั่งยืน

การดำเนินงานที่ผ่านมาของ สผ. ได้ประสานหน่วยงาน สถาบันการศึกษา และผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ข้อมูลประกอบการจัดสถานภาพของสัตว์มีกระดูกสันหลัง ได้แก่ สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม นก สัตว์เลื้อยคลาน สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก และปลา รวมถึงการทบทวนและปรับปรุงสถานภาพ ตลอดจนการใช้ประโยชน์ฐานข้อมูลในการสนับสนุนการตัดสินใจในระดับบริหาร และ การใช้ประโยชน์ข้อมูลร่วมกันของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน

สำหรับการประเมินเพื่อจัดสถานภาพชนิดพันธุ์ที่ถูกคุกคาม ได้แก่ ชนิดพันธุ์ที่มีสถานภาพใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง (Critically Endangered ; CR) ใกล้สูญพันธุ์ (Endangered ; EN) มีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (Vulnerable ; VU) และการจัดทำทะเบียนชนิดพันธุ์เฉพาะถิ่นของประเทศไทย สผ. ได้ดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539 โดยพิจารณาสถานภาพของสัตว์มีกระดูกสันหลัง ได้แก่ สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม นก สัตว์เลื้อยคลาน สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก และปลา ตามแนวทางเอกสาร IUCN Red List Categories ซึ่งระบบเลขรุ่นของเกณฑ์ที่ได้นำมาใช้ในขณะนั้นคือปี พ.ศ. 2537 (ค.ศ. 1994) ต่อมาในปี พ.ศ. 2544 (ค.ศ. 2001) IUCN ได้มีการปรับปรุงเกณฑ์ที่ใช้ในการจำแนกขึ้นใหม่ และได้มีการนำมาใช้จัดสถานภาพตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 เป็นต้นมา ซึ่ง สผ. ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจาก UNDP ในการดำเนินโครงการ The Development of Conservation and Protection Mechanism on Red Data of Thailand มีวัตถุประสงค์เพื่อปรับปรุงการจัดสถานภาพของสัตว์มีกระดูกสันหลัง

ของประเทศไทยขึ้นใหม่จาก พ.ศ. 2539 เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลในการบริหารจัดการความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศไทย รวมทั้งการกำหนดกลไกและมาตรการเพื่อคุ้มครองชนิดพันธุ์และถิ่นที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติของชนิดพันธุ์เหล่านั้น โดยดำเนินการปรับปรุงสถานภาพตามเกณฑ์ของ IUCN (2001) และ Version 3.1 จนแล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2548 (ค.ศ. 2005) และสำหรับการปรับปรุงสถานภาพของสัตว์มีกระดูกสันหลังครั้งล่าสุดนั้นได้ดำเนินการในปี พ.ศ. 2558 และแล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2560

อย่างไรก็ตาม แม้ว่านับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2558 เป็นต้นมา ได้มีการศึกษาวิจัยข้อมูลเกี่ยวกับสัตว์มีกระดูกสันหลังเพิ่มมากขึ้น เช่น การค้นพบชนิดพันธุ์ใหม่ การปรับเปลี่ยนการจัดลำดับชั้นอนุกรมวิธาน แต่แรงกดดันต่าง ๆ เช่น การสูญเสียถิ่นที่อยู่อาศัย การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ปัญหามลพิษ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันได้เพิ่มความเสี่ยงให้เกิดภัยคุกคามต่อการดำรงชีวิตของชนิดพันธุ์ต่าง ๆ ซึ่งส่งผลกระทบต่อเกิดการลดลงของจำนวนประชากรสิ่งมีชีวิตและถิ่นที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติ ทั้งนี้ แม้ว่าการดำเนินงานที่ผ่านมาได้มีการจัดทำสถานภาพสัตว์มีกระดูกสันหลังที่ถูกคุกคามของประเทศไทยอย่างต่อเนื่องแต่สำหรับสัตว์ไม่มีกระดูกสันหลังของประเทศไทยยังไม่เคยมีการจัดทำสถานภาพมาก่อน ดังนั้น ในปี 2563 เพื่อให้การจัดสถานภาพชนิดพันธุ์สัตว์ที่ถูกคุกคามของประเทศไทยมีความครอบคลุมและสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันมากยิ่งขึ้น สม. จึงเห็นความจำเป็นของการจัดทำทะเบียนสถานภาพชนิดพันธุ์สัตว์ไม่มีกระดูกสันหลังในกลุ่มที่มีความพร้อมของข้อมูล รวมถึงการปรับปรุงทะเบียนสถานภาพชนิดพันธุ์สัตว์มีกระดูกสันหลังของประเทศไทยเพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้เป็นข้อมูลทางวิชาการประกอบการกำหนดนโยบายและมาตรการทางกฎหมายเพื่ออนุรักษ์ชนิดพันธุ์และถิ่นที่อยู่อาศัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์

- (1) เพื่อให้ทราบสถานภาพชนิดพันธุ์สัตว์ไม่มีกระดูกสันหลัง (กลุ่มมอลลัสกา กลุ่มครัสเตเชียน และกลุ่มปะการัง) และสัตว์มีกระดูกสันหลังที่ถูกคุกคามของประเทศไทย
- (2) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการความหลากหลายทางชีวภาพของชนิดพันธุ์และถิ่นอาศัย
- (3) เพื่อจัดทำฐานข้อมูลชนิดพันธุ์สัตว์ที่ถูกคุกคามของประเทศไทย ที่สามารถสนับสนุนการดำเนินงานของระบบคลังข้อมูลทรัพยากรชีวภาพของประเทศไทย

1. การดำเนินกิจกรรมที่ 1 การจัดทำและปรับปรุงทะเบียนสถานภาพชนิดพันธุ์สัตว์ที่ถูกคุกคามของประเทศไทย

การจัดทำและปรับปรุงทะเบียนสถานภาพชนิดพันธุ์สัตว์ที่ถูกคุกคามของประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2563 ได้รวบรวม วิเคราะห์ และทบทวนข้อมูลทศนิยมที่เกี่ยวข้องกับการจัดลำดับชั้นทางอนุกรมวิธาน ลักษณะทั่วไป และสถานภาพการถูกคุกคามของสัตว์ไม่มีกระดูกสันหลัง 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มมอลลัสกา กลุ่มครัสเตเชียน และกลุ่มปะการัง และสัตว์มีกระดูกสันหลัง 5 กลุ่ม ได้แก่ สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม นก สัตว์เลื้อยคลาน สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก และปลา โดยอ้างอิงข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ เอกสารวิชาการอื่น ๆ ที่มีความน่าเชื่อถือ รวมทั้งฐานข้อมูลและงานวิจัยของนักวิจัย ผู้เชี่ยวชาญ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น Checklist of Crustacean Fauna in Thailand Vol.5 (ONEP, 2005), Checklist of Crustacean Fauna in Thailand Vol.19 (ONEP, 2007), Checklist of Mollusca Fauna in Thailand Vol.10 (ONEP, 2009), (IUCN Red List Guideline, 2016), IUCN Red List (International Union for Conservation of Nature [IUCN], 2020) บัญชีรายการทรัพยากรชีวภาพมอลลัสกาในประเทศไทย (สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานชีวภาพ, 2560) ทะเบียนสถานภาพสัตว์มีกระดูกสันหลังที่ถูกคุกคามในประเทศไทย ปี พ.ศ. 2560 ของสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) Checklist Thai Birds 2020 ของสมาคมอนุรักษ์นกและธรรมชาติแห่งประเทศไทย เป็นต้น

การพิจารณาและประเมินสถานภาพกำหนดใช้เกณฑ์ของสหภาพระหว่างประเทศเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติ (International Union for Conservation of Nature: IUCN) ตามเกณฑ์ในการจำแนกรุ่นที่ (Version) 3.1 : IUCN (2001) ในการจัดทำและปรับปรุง (ร่าง) ทะเบียนสถานภาพชนิดพันธุ์สัตว์ที่ถูกคุกคามของประเทศไทย ซึ่งประกอบด้วย

- 1) สูญพันธุ์ (Extinct ; EX) หมายถึง ชนิดพันธุ์ที่สูญพันธุ์ไปแล้ว โดยมีหลักฐานที่น่าเชื่อถือ เกี่ยวกับการตายของชนิดพันธุ์นี้ตัวสุดท้าย
- 2) สูญพันธุ์ในธรรมชาติ (Extinct in the Wild ; EW) หมายถึง ชนิดพันธุ์ที่ไม่มีรายงานว่าพบอาศัยอยู่ในถิ่นที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติ
- 3) ใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง (Critically Endangered ; CR) หมายถึง ชนิดพันธุ์ที่มีความเสี่ยงสูงต่อการสูญพันธุ์จากพื้นที่ธรรมชาติในขณะนี้
- 4) ใกล้สูญพันธุ์ (Endangered ; EN) หมายถึง ชนิดพันธุ์ที่กำลังอยู่ในภาวะอันตรายที่ใกล้จะสูญพันธุ์ไปจากโลกหรือสูญพันธุ์ไปจากแหล่งที่มีการกระจายพันธุ์อยู่ ถ้าปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นสาเหตุให้เกิดการสูญพันธุ์ยังคงดำเนินต่อไป
- 5) มีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (Vulnerable ; VU) หมายถึง ชนิดพันธุ์ที่เข้าสู่ภาวะใกล้สูญพันธุ์ในอนาคตอันใกล้ ถ้ายังคงมีปัจจัยต่าง ๆ อันเป็นสาเหตุให้ชนิดพันธุ์นั้นสูญพันธุ์

- 6) ใกล้ถูกคุกคาม (Near Threatened ; NT) หมายถึง ชนิดพันธุ์ที่มีแนวโน้มอาจถูกคุกคามในอนาคตอันใกล้ เนื่องจากปัจจัยต่าง ๆ ยังไม่มีผลกระทบมาก
- 7) เป็นกังวลน้อยที่สุด (Least Concern ; LC) หมายถึง ชนิดพันธุ์ที่ยังไม่อยู่ในภาวะถูกคุกคาม และพบเห็นอยู่ทั่วไป
- 8) ข้อมูลไม่เพียงพอ (Data Deficient ; DD) หมายถึง ชนิดพันธุ์ที่มีข้อมูลไม่เพียงพอ ที่จะวิเคราะห์ถึงความเสี่ยงต่อการสูญพันธุ์โดยตรงหรือโดยอ้อม ชนิดพันธุ์กลุ่มนี้มีความจำเป็นต้องการจัดการจัดหาความรู้เพิ่มเติมจากการศึกษาวิจัยในอนาคต
- 9) ไม่ได้รับการประเมิน (NOT EVALUATED ; NE) ชนิดพันธุ์ใดจะอยู่ในกลุ่มไม่ได้รับการประเมินต่อเมื่อชนิดพันธุ์นั้นไม่ได้รับการวิเคราะห์ ด้วยเกณฑ์ต่าง ๆ

ทั้งนี้ ชนิดพันธุ์ที่เสี่ยงต่อการสูญพันธุ์ในประเทศไทย จะอยู่ในกลุ่มชนิดพันธุ์ที่ถูกคุกคาม ตามเกณฑ์การจำแนกของ IUCN ใน 3 กลุ่มหลัก ได้แก่ ใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง (CR) ใกล้สูญพันธุ์ (EN) และมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (VU) (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม [สผ.], 2560) โดยผลการจัดทำและปรับปรุงทะเบียนสถานภาพชนิดพันธุ์สัตว์ที่ถูกคุกคามของประเทศไทย มีรายละเอียดดังนี้

1.1 การจัดทำ (ร่าง) ทะเบียนชนิดพันธุ์สัตว์ไม่มีกระดูกสันหลัง

จากการรวบรวมข้อมูลและจัดประชุมหารือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านสัตว์ไม่มีกระดูกสันหลัง ซึ่งจัดขึ้นจำนวน 5 ครั้ง ระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2563 มีผู้เข้าร่วมประชุมจากหน่วยงานราชการ สถาบันศึกษา องค์กรเอกชน และนักวิจัยอิสระได้ร่วมหารือ ให้ข้อคิดเห็น และวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องของชนิดพันธุ์ต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การประเมินและจัดทำ (ร่าง) ทะเบียนสถานภาพฯ โดยพบว่า สัตว์ไม่มีกระดูกสันหลังไม่พบชนิดพันธุ์ที่จัดอยู่ในสถานภาพสูญพันธุ์ (Extinct; EX) และสถานภาพสูญพันธุ์ในธรรมชาติ (Extinct in the Wild; EW) สำหรับชนิดพันธุ์ที่อยู่ในสถานภาพถูกคุกคามมีทั้งหมด 304 ชนิด ประกอบด้วยสถานภาพใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง (Critically Endangered; CR) 7 ชนิด สถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (Endangered; EN) 62 ชนิด และสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (Vulnerable; VU) 235 ชนิด รวมทั้งชนิดพันธุ์ที่อยู่ในสถานภาพใกล้ถูกคุกคาม (Near Threatened; NT) 582 ชนิด สถานภาพกลุ่มที่เป็นกังวลน้อยที่สุด (Least Concern; LC) 1,397 ชนิด และสถานภาพข้อมูลไม่เพียงพอ (Data Deficient; DD) 747 ชนิด โดยมีสัตว์ไม่มีกระดูกสันหลังที่ไม่ได้รับการประเมินสถานภาพ (Not Evaluated; NE) 125 ชนิด ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สถานภาพสัตว์ไม่มีกระดูกสันหลังที่ถูกคุกคามในประเทศไทย จากการพิจารณาและประเมิน
สถานภาพในปี พ.ศ. 2563

สัตว์ไม่มีกระดูก สันหลัง	EX	EW	สถานภาพชนิดพันธุ์ ที่ถูกคุกคาม				NT	LC	DD	NE	รวม
			CR	EN	VU	รวม					
มอลลัสกา	-	-	6	12	165	183	401	1,257	666	28	2,535
- กลุ่มหมีึก	-	-	-	-	5	5	6	27	78	-	116
- กลุ่มหอยทะเล	-	-	6	1	46	53	387	1,064	-	-	1,157
- กลุ่มหอยน้ำจืด	-	-	-	11	114	125	8	166	588	28	915
ครัสเตเชียน	-	-	-	5	9	14	8	118	54	-	194
ปะการัง	-	-	1	45	61	107	173	22	27	97	426
- Class Anthozoa	-	-	-	45	56	101	173	22	27	84	407
- Class Hydrozoa	-	-	1	-	5	6	-	-	-	13	19
รวม	0	0	7	62	235	304	582	1,397	747	125	3,155

ข้อมูล ณ เดือนกันยายน 2563

ภายหลังจากการจัดทำสถานภาพชนิดพันธุ์สัตว์ไม่มีกระดูกสันหลังที่ถูกคุกคามของประเทศไทย ทั้ง 3 กลุ่ม ได้แก่ มอลลัสกา ครัสเตเชียน และปะการัง โดยการรวบรวม ทบทวนข้อมูล และการร่วมหารือ พิจารณาสถานภาพชนิดพันธุ์สัตว์จากผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านต่าง ๆ ได้ข้อสรุปและข้อเสนอแนะสำหรับ แนวทางการจัดการเพื่อการอนุรักษ์ชนิดพันธุ์ที่ถูกคุกคาม ดังนี้

1.1.1 มอลลัสกา

การประเมินสถานภาพชนิดพันธุ์สัตว์กลุ่มมอลลัสกาที่พบในประเทศไทย จำนวน 2,535 ชนิด ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 29 ของมอลลัสกาทั่วโลก ที่มีอยู่ 8,749 ชนิด ทั้งนี้ พบว่าประเทศไทยมีชนิดพันธุ์ที่ถูกคุกคาม จำนวน 183 ชนิด ประกอบด้วยสถานภาพใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง (Critically Endangered; CR) 6 ชนิด สถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (Endangered; EN) 12 ชนิด และสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (Vulnerable; VU) 165 ชนิด ซึ่งชนิดพันธุ์ในกลุ่มมอลลัสกามีทั้งกลุ่มหมีึก หอยทะเลและหอยน้ำจืดมีถิ่นที่อยู่อาศัยในระบบนิเวศ ที่หลากหลายมีภัยคุกคามที่แตกต่างกัน ซึ่งมีแนวทางและข้อเสนอแนะ ดังนี้

- ควรมีการกำหนดมาตรการการอนุรักษ์ตามลำดับของสถานภาพ โดยชนิดพันธุ์ที่มีสถานภาพ ใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง (CR) ควรต้องกำหนดมาตรการอย่างเร่งด่วน ซึ่งในปัจจุบันมีเพียงหอยในวงศ์

หอยมือเสือ (Family Tridacnidae) และหอยสังข์เตตร (Charonia tritonis) ที่ได้รับการประกาศให้เป็นสัตว์ป่าคุ้มครอง

- ควรมีการเสริมสร้างองค์ความรู้และเพิ่มศักยภาพแก่บุคลากร เพื่อเพิ่มผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านให้มากขึ้นเพื่อประโยชน์ในการศึกษาวิจัยและดำเนินงานอนุรักษ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น
- ควรมีการสนับสนุนทุนการศึกษาและงานวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาด้านอนุกรมวิธาน จำนวนประชากรระบบนิเวศ แหล่งอาศัย เนื่องจากเป็นข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญเพื่อใช้ในการกำหนดนโยบาย มาตรการอนุรักษ์ชนิดพันธุ์ได้อย่างเหมาะสม

1.1.2 ครัสเตเชียน

การประเมินสถานภาพชนิดพันธุ์สัตว์กลุ่มครัสเตเชียนของประเทศไทย จำนวน 194 ชนิด คิดเป็นร้อยละ 6 ของครัสเตเชียนทั่วโลก ที่มีอยู่ 3,181 ชนิด (IUCN, 2020) ทั้งนี้ พบว่าประเทศไทยมีชนิดพันธุ์ที่ถูกคุกคามจำนวน 14 ชนิด ประกอบด้วยสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (Endangered; EN) 5 ชนิด และสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (Vulnerable; VU) 9 ชนิด ซึ่งมีแนวทางและข้อเสนอแนะ ดังนี้

- การกำหนดแนวทางอนุรักษ์ชนิดพันธุ์ครัสเตเชียนของประเทศไทย ปัจจุบันชนิดพันธุ์ที่มีมาตรการอนุรักษ์คุ้มครองส่วนใหญ่ยังจำกัดเฉพาะในพื้นที่อนุรักษ์ เช่น ปูเจ้าฟ้า (*Phricotelphusa sirindhorn*), ปูราชินี (*Thaiphusa sirikit*) และปูทูลกระหม่อม (*Thaipotamon chulabhorn*) เป็นต้น แต่สำหรับชนิดพันธุ์ที่อยู่นอกพื้นที่อนุรักษ์ซึ่งถูกคุกคามจากการถูกจับไปเป็นอาหารและขายเป็นสัตว์เลี้ยง รวมถึงได้รับผลกระทบจากการสูญเสียถิ่นที่อยู่อาศัยอันเนื่องมาจากกิจกรรมของมนุษย์ยังไม่มีแนวทางการอนุรักษ์ที่ชัดเจน จึงควรให้ความสำคัญในการกำหนดมาตรการอนุรักษ์สำหรับครัสเตเชียนที่อยู่นอกพื้นที่อนุรักษ์มากขึ้นโดยเฉพาะชนิดพันธุ์ที่ถูกจัดอยู่ในสถานภาพถูกคุกคาม ซึ่งส่วนใหญ่มีจำนวนประชากรน้อยและมีการกระจายพันธุ์ในวงแคบ ตัวอย่างครัสเตเชียนน้ำจืดที่มักถูกจับขายเป็นสัตว์เลี้ยงทั้งภายในและภายนอกประเทศ ได้แก่ ปูคีรีขันธุ์หรือปูม่วงไหมทอง (*Demanietta khirikhan*) ซึ่งมีการกระจายพันธุ์เป็นวงแคบในเขตพื้นที่จังหวัดเพชรบุรีและประจวบคีรีขันธ์เท่านั้น แม้จะมีบางส่วนที่ถูกจับไปเป็นสัตว์เลี้ยงแต่ก็ยังมีประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่อนุรักษ์ของเขตอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน จึงได้รับการจัดสถานภาพให้อยู่ในกลุ่มที่เป็นกังวลน้อยที่สุด (Least Concern; LC) นอกจากนี้ยังมีปูจ้าวแม่สอด (*Takpotamon maesotense*) และ ปูล้ำห้วย (*Heterothelphusa fotum*) ที่พบที่จังหวัดนราธิวาส ซึ่งถูกระบุสถานภาพเป็นกลุ่มที่มีข้อมูลไม่เพียงพอ (Data Deficient; DD) รวมถึงกิ้งกัวย่อม (*Atyopsis moluccensis*) ที่ระบุให้อยู่สถานภาพใกล้ถูกคุกคาม (Near Threatened ; NT) ซึ่งนิยมถูกจับนำมาขายเป็นสัตว์เลี้ยง แม้ว่าปูและกิ้งกัวย่อมจะมีการแพร่กระจายอยู่ในหลายพื้นที่และมีการจับจากพื้นที่นอกเขตอนุรักษ์ แต่หากมีการจับในปริมาณที่มากเกินไปก็อาจส่งผลกระทบต่อประชากรในธรรมชาติได้ ดังนั้น จึงควรมีการศึกษาทางด้านประชากรในครัสเตเชียนอย่างเร่งด่วน

- การสนับสนุนชุมชนให้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ชนิดพันธุ์ในท้องถิ่นอย่างยั่งยืน เช่น ปูเจ้าพ่อหลวง (*Indochinamon bhumibol*) ที่เป็นปูขนาดใหญ่มีถิ่นที่อยู่ในพื้นที่ภูหลวง จังหวัดเลย ซึ่งแม้ว่าปัจจุบันจะมีรายงานการแพร่กระจายในวงกว้างขึ้นกว่าเดิม แต่จากการประเมินสถานภาพของปูชนิดนี้พบว่ามีปริมาณและขนาดที่ลดลง รวมถึงมีความเสี่ยงต่อการถูกคุกคามจากปัจจัยต่าง ๆ จึงถูกจัดสถานภาพเป็นชนิดพันธุ์ที่ใกล้สูญพันธุ์ (EN) โดยที่ผ่านมา สผ. ได้ดำเนินงานเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในอนุรักษ์กับชุมชนในพื้นที่โดยการจัดทำ "แผนปฏิบัติการคุ้มครองเจ้าพ่อหลวงและถิ่นที่อยู่อาศัย โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน พ.ศ. 2559-2563" ซึ่งชุมชนในพื้นที่ได้เห็นชอบร่วมกันโดยเสนอให้แหล่งอาศัยของปูเจ้าพ่อหลวงเป็นพื้นที่อนุรักษ์ร่องน้ำ และกำหนดข้อบัญญัติอนุรักษ์ปูเจ้าพ่อหลวงในลักษณะของกฎหมายบ้าน มีการกำหนดบทลงโทษหากมีการฝ่าฝืนจะทำการปรับเป็นจำนวนเงิน
- การสนับสนุนการศึกษาข้อมูลด้านอนุกรมวิธานของคริสต์เตียนในกลุ่มที่ยังมีการศึกษาน้อย เช่น กลุ่มจักจั่นทะเล และกลุ่มที่ยังมีข้อมูลไม่ครอบคลุม เช่น กลุ่มกั้งตึกแตน กลุ่มกั้งทะเล ซึ่งยังขาดข้อมูลด้านจำนวนประชากร ระบบนิเวศ แหล่งอาศัยของชนิดพันธุ์ เนื่องจากข้อมูลทางวิทยาศาสตร์เหล่านี้นอกจากจะมีความสำคัญต่อการประเมินสถานภาพของชนิดพันธุ์คริสต์เตียนในอนาคตแล้ว ยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการกำหนดมาตรการการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ ได้อีกด้วย จึงควรมีการสนับสนุนการศึกษาและเก็บข้อมูลอย่างต่อเนื่อง

1.1.3 ปะการัง

การประเมินสถานภาพชนิดพันธุ์สัตว์กลุ่มปะการังที่พบในประเทศไทย จำนวน 329 ชนิด ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 38 ของปะการังทั่วโลก ที่มีอยู่ 868 ชนิด (IUCN, 2020) ทั้งนี้พบว่าประเทศไทยมีชนิดพันธุ์ที่ถูกคุกคาม 107 ชนิด โดยมีสถานภาพใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง (Critically Endangered; CR) 1 ชนิด สถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (Endangered; EN) 45 ชนิด และสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (Vulnerable; VU) 61 ชนิด ซึ่งแนวปะการังถือเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยที่สำคัญของสิ่งมีชีวิตในทะเล และยังเป็นแหล่งอนุบาลสัตว์น้ำ จึงจำเป็นต้องมีมาตรการป้องกันเพื่อลดภัยคุกคามที่มีต่อปะการัง ทั้งนี้ จากการศึกษาคาดว่าอาจมีปะการังบางชนิดที่สูญพันธุ์ในธรรมชาติจากน่านน้ำไทยแล้ว เช่น *Acropora dendrum*, *Acropora verweyi*, *Acropora vaughani* และ *Alveopora allingi* จึงควรต้องมีการดำเนินการเพื่อดูแลและป้องกันอย่างเร่งด่วน ซึ่งมีแนวทางเสนอแนะ ดังนี้

- การลดภัยคุกคามต่าง ๆ ที่เกิดจากกิจกรรมของมนุษย์ซึ่งส่งผลให้เกิดความเสื่อมโทรมของปะการัง โดยมุ่งเน้นที่การป้องกันผลกระทบจากมลพิษและการพัฒนาชายฝั่ง การประมง การท่องเที่ยว

การจัดการเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ ความเป็นกรดของน้ำทะเล และการบริหารจัดการแนวปะการังจากปรากฏการณ์ปะการังฟอกขาว

- การอภิบาลแนวปะการัง การกำหนดเขตและหลักเกณฑ์การใช้ประโยชน์ในแนวปะการัง การปกป้องความหลากหลายทางชีวภาพของสิ่งมีชีวิตและแหล่งที่อยู่อาศัยนอกพื้นที่คุ้มครองทางทะเล และการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับประชาชนเพื่อการอภิบาลระบบนิเวศแนวปะการัง
- การสนับสนุนการมีส่วนร่วมและสร้างจิตสำนึกของประชาชนในการคุ้มครองปะการัง ส่งเสริมองค์ความรู้เพื่อสนับสนุนกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น กลุ่มอาสาสมัคร นักท่องเที่ยว เป็นต้น เกี่ยวกับการปกป้องปะการัง
- การสนับสนุนการวิจัยและการติดตามตรวจสอบแนวปะการังเพื่อการจัดการแนวปะการังอย่างยั่งยืน ส่งเสริมการฟื้นฟูปะการังในพื้นที่เสื่อมโทรมและชนิดพันธุ์ปะการังที่ถูกคุกคามและเสี่ยงต่อการสูญพันธุ์ พัฒนาบุคลากรด้านการจัดการ การวิจัยปะการัง และระบบนิเวศทางทะเล จัดทำแผนงานและการดำเนินการติดตาม ตรวจสอบแนวปะการังทั่วประเทศอย่างต่อเนื่อง
- การปรับปรุง กฎ ระเบียบ และการบังคับใช้เพื่อการจัดการทรัพยากรแนวปะการังอย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องเหมาะสมกับสถานการณ์ในการจัดการแนวปะการัง
- การสนับสนุนความร่วมมือระดับนานาชาติและภูมิภาคเพื่อการจัดการแนวปะการังที่เชื่อมโยงกัน และนำองค์ความรู้ในระดับนานาชาติมาประยุกต์ใช้กับแนวทางบริหารจัดการแนวปะการังในประเทศไทย

1.2 การปรับปรุงทะเบียนชนิดพันธุ์สัตว์มีกระดูกสันหลัง

จากการรวบรวมข้อมูลและจัดประชุมหารือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านสัตว์มีกระดูกสันหลัง ซึ่งจัดขึ้นจำนวน 5 ครั้ง ในระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2563 มีผู้เข้าร่วมประชุมเป็นผู้แทนจากหน่วยงานราชการ สถาบันการศึกษา องค์กรเอกชน และนักวิจัยอิสระ ซึ่งได้ร่วมหารือให้ข้อคิดเห็นและวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องของชนิดพันธุ์ต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงทะเบียนชนิดพันธุ์สัตว์มีกระดูกสันหลังของปี พ.ศ. 2563 ซึ่งได้มีการประเมินถึงระดับชนิดพันธุ์ย่อย (Sub species) หรือฟอร์ม (Form) ในกลุ่มนก สัตว์เลื้อยคลาน และสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก เนื่องจากการประเมินสถานภาพของชนิดพันธุ์ (Species) บางชนิดอาจมีความแตกต่างของสถานภาพประชากรเมื่อพิจารณาถึงระดับชนิดพันธุ์ย่อย ดังนั้นหากมีข้อมูลเพียงพอ การประเมินสถานภาพในระดับชนิดพันธุ์ย่อยก็มีความสำคัญในการกำหนดมาตรการอนุรักษ์ได้อย่างเหมาะสมยิ่งขึ้น

การประเมินสถานภาพพบว่าชนิดพันธุ์สัตว์มีกระดูกสันหลังที่พบในประเทศไทย 5,001 ชนิด (5,033 ฟอร์ม) มีชนิดพันธุ์ที่อยู่สถานภาพสูญพันธุ์ (Extinct; EX) 20 ชนิด (20 ฟอร์ม) สถานภาพสูญพันธุ์ใน

ธรรมชาติ (Extinct in the Wild; EW) 5 ชนิด ชนิดพันธุ์ที่อยู่ในสถานภาพถูกคุกคาม 671 ชนิด (674 พอร์ม) ประกอบด้วยสถานภาพใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง (Critically Endangered; CR) 136 ชนิด (137 พอร์ม) สถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (Endangered; EN) 191 ชนิด (193 พอร์ม) และสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (Vulnerable; VU) 344 ชนิด รวมทั้งพบชนิดพันธุ์ที่อยู่ในสถานภาพใกล้ถูกคุกคาม (Near Threatened; NT) 344 ชนิด (349 พอร์ม) สถานภาพกลุ่มที่เป็นกังวลน้อยที่สุด (Least Concern; LC) 2,817 ชนิด (2,834 พอร์ม) และสถานภาพข้อมูลไม่เพียงพอ (Data Deficient; DD) 1,150 ชนิด โดยมีชนิดพันธุ์ที่ไม่ได้รับการประเมิน (Not Evaluated; NE): 1 ชนิด (ข้อมูล ณ เดือนกันยายน พ.ศ. 2563) ดัง โดยมีรายละเอียดดังนี้

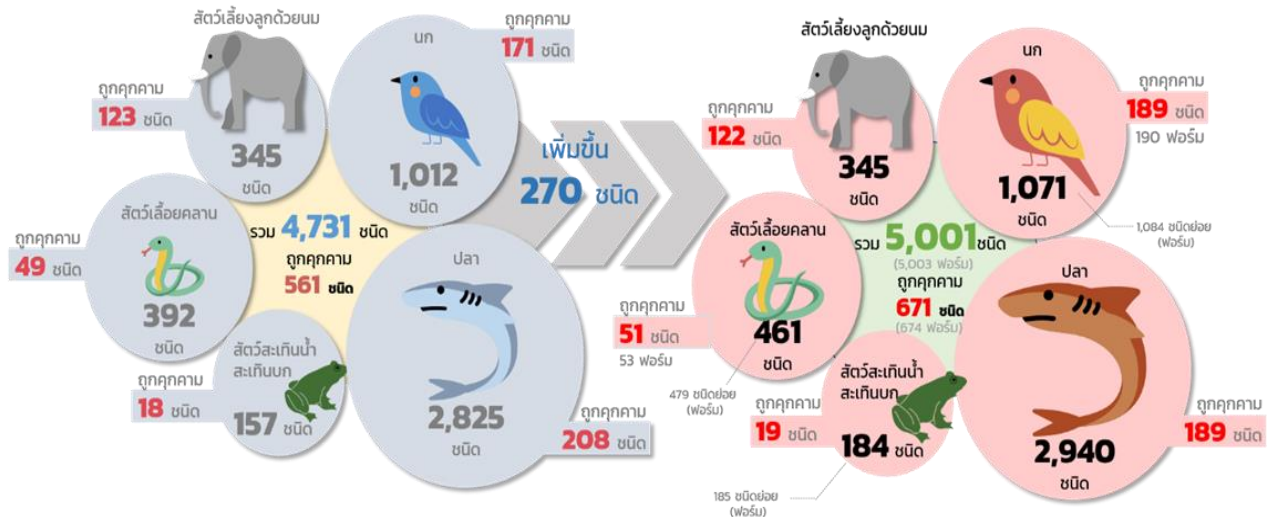
ตารางที่ 2 สถานภาพสัตว์มีกระดูกสันหลังที่ถูกคุกคามในประเทศไทย จากการประเมินสถานภาพในปี 2560 และ 2563

สัตว์มีกระดูกสันหลัง	ปีที่ประเมิน	EX	EW	สถานภาพชนิดพันธุ์ที่ถูกคุกคาม				NT	LC	DD	NE	รวม
				คุกคาม								
				CR	EN	VU	รวม					
สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม	2560	4	-	17	40	66	123	30	157	31	-	345
	2563	4	-	19	39	64	122	34	150	35	-	345
นก	2560	3	2	43	58	70	171	122	707	7		1,012
	2563	6* (6)	3	52* (52)	59* (60)	78	189* (190)	138* (140)	737* (740)	5	-	1,071 (1,084)
สัตว์เลื้อยคลาน	2560	-	1	16	17	16	49	62	265	15		392
	2563	-	1	17 (18)	17 (18)	17	51 (53)	59 (62)	315 (328)	34	1	461 (479)
สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก	2560	-	-	-	4	14	18	19	103	17		157
	2563	-	-	-	4	15	19	20	113 (114)	32	-	184 (185)
ปลา	2560	1	1	26	66	116	208	59	-	101		370
	2563	10**	1	48	72	170	290	93	1,502	1,044	-	2,940
รวม	2560	8	4	102	185	282	569	292	1,232	171		2,276
	2563	20* (20)	5	136 (137)	191* (193)	344	671* (674)	344* (349)	2,817* (2,834)	1,150	1	5,001 (5,033)

หมายเหตุ * ชนิดพันธุ์ย่อยที่มีการประเมินสถานภาพแตกต่างกัน

** ชนิดพันธุ์ปลาที่พบในสถานภาพสูญพันธุ์ (Extinct; EX) 10 ชนิด ประกอบด้วยสถานภาพสูญพันธุ์ไปจากโลก (Extinct; EX) 1 ชนิด สถานภาพอาจสูญพันธุ์ (Probably Extinct; PE) 5 ชนิด สถานภาพสูญพันธุ์ไปจากภูมิภาค (Extinct in the Regional; RE): 4 ชนิด ตามคู่มือ Guidelines for Application of

the IUCN Red List Criteria at Regional and National Levels Version 1.4. (IUCN Standards and Petitions Committee, 2019)

รูปที่ 1 สถานภาพสัตว์มีกระดูกสันหลังที่ถูกคุกคามในประเทศไทย จากการประเมินสถานภาพในปี พ.ศ. 2560 และ 2563

ภายหลังจากการปรับปรุงสถานภาพชนิดพันธุ์สัตว์มีกระดูกสันหลังที่ถูกคุกคามของประเทศไทย ทั้ง 5 กลุ่ม ได้แก่ สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม นก สัตว์เลื้อยคลาน สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก และปลา ทั้งจากการรวบรวม ทบทวนข้อมูล และร่วมหารือพิจารณาสถานภาพชนิดพันธุ์สัตว์กับผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ พบข้อสรุปและข้อเสนอแนะสำหรับแนวทางการจัดการเพื่อการอนุรักษ์ชนิดพันธุ์ที่ถูกคุกคาม ดังนี้

1.2.1 สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม

การปรับปรุงทะเบียนสถานภาพชนิดพันธุ์สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม ปี พ.ศ. 2563 พบสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม 345 ชนิด เท่ากับปี พ.ศ. 2560 (ตารางที่ 3) โดยปัจจุบันมีชนิดพันธุ์ที่อยู่ในสถานภาพถูกคุกคาม 122 ชนิด คิดเป็นร้อยละ 35.36 ของชนิดพันธุ์ที่ได้รับการประเมินสถานภาพ ซึ่งมีแนวโน้มถูกคุกคามมากกว่า สัตว์มีกระดูกสันหลังกลุ่มอื่น ๆ จึงต้องมีแนวทางและมาตรการอนุรักษ์ชนิดพันธุ์อย่างเข้มงวด โดยมีข้อเสนอแนะและแนวทางการอนุรักษ์สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม ดังนี้

- ชนิดพันธุ์ที่มีความน่ากังวลมาก คือชนิดที่เปลี่ยนแปลงสถานภาพแยกลงจากสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (Endangered; EN) เป็นสถานภาพสถานภาพใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง (Critically Endangered -CR) ได้แก่ เสือปลา (*Prionailurus viverrinus*) และลิ้นจี่ (Manis javanica) เนื่องจากมีประชากรลดลงจำนวนมากอย่างต่อเนื่อง

- ชนิดพันธุ์ที่เคยมีสถานภาพถูกคุกคามในปี พ.ศ. 2560 แต่ปัจจุบันถูกจัดให้มีสถานภาพข้อมูลไม่เพียงพอ (Data Deficient; DD) 7 ชนิด ซึ่งมีบางชนิดที่ขึ้นบัญชีไฮเทสหมายเลข 1 และ 2 เช่น ชะมดแปลงลายจุด (*Prionodon pardicolor*) และชะมดแปลงลายแถบ (*Viverricula linsang*) ชนิดพันธุ์เหล่านี้ อาจมีแนวโน้มถูกคุกคามจากการค้าระหว่างประเทศมากขึ้น จึงควรมีการติดตามและศึกษาวิจัยข้อมูลเพิ่มเติม สำหรับการจัดทำมาตรการอนุรักษ์ในอนาคต (เพื่อป้องกันการถูกคุกคามเพื่อมากยิ่งขึ้น)
- ภัยคุกคามที่สำคัญของสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมส่วนใหญ่ คือการถูกทำลายถิ่นอาศัยและการเกิดหย่อมป่าจากการรุกรานของพื้นที่เกษตรกรรม ปศุสัตว์ โครงการก่อสร้างขนาดใหญ่ และการสูญเสียพื้นที่ชุ่มน้ำ นอกจากนี้ยังมีภัยคุกคามจากการลักลอบล่าทิ้งเพื่อบริโภคและเพื่อการค้าสัตว์ป่า ปัญหาความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสัตว์ ภาวะเลือดชิด ขยะทะเล และโรคระบาดในสัตว์
- ข้อมูลสถานภาพประชากรของสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม โดยเฉพาะกลุ่มค้างคาว และสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมขนาดเล็กนั้น มีข้อมูลที่จำกัดเฉพาะพื้นที่ที่มีการศึกษาวิจัยเท่านั้น ซึ่งยังไม่ครอบคลุมพื้นที่ทั้งประเทศไทย ดังนั้น จึงควรสนับสนุนการสำรวจและศึกษาวิจัยเชิงนิเวศต่าง ๆ เช่น การประเมินประชากร การแพร่กระจาย ศักยภาพแหล่งอาศัยให้เพิ่มมากขึ้น เพื่อเป็นข้อมูลทางวิชาการที่จะนำไปสู่การจัดทำมาตรการอนุรักษ์ต่อไป
- ควรมีแผนหรือมาตรการการปกป้องคุ้มครองสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมเพื่อลดภัยคุกคาม โดยการเพิ่มประสิทธิภาพการลาดตระเวนเชิงคุณภาพ (Smart Patrol) ในเขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์ การรักษาสภาพพื้นที่ระบบนิเวศถิ่นอาศัยที่เหมาะสมต่อการดำรงชีวิตและขยายพันธุ์ของสัตว์
- ควรส่งเสริมการเพิ่มกำลังคนและศักยภาพองค์ความรู้ทางวิชาการด้านการอนุรักษ์คุ้มครองชนิดพันธุ์สัตว์แก่บุคลากรที่เกี่ยวข้อง เครือข่ายอาสาสมัคร และประชาชนทั่วไป เพื่อให้ได้รับความรู้ความเข้าใจ สร้างความตระหนัก มีการนำไปใช้ประโยชน์ และถ่ายทอดต่อไปได้

1.2.2 นก

การปรับปรุงทะเบียนสถานภาพชนิดพันธุ์นก ปี พ.ศ. 2563 พบนก 1,071 ชนิด (1,084 พอร์ม) โดยเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2560 จำนวน 59 ชนิด (60 พอร์ม) ในปัจจุบันมีชนิดพันธุ์ที่อยู่ในสถานภาพถูกคุกคาม 189 ชนิด (190 พอร์ม) คิดเป็นร้อยละ 17.53 ของชนิดพันธุ์ที่ได้รับการประเมินสถานภาพ

การวิเคราะห์ภัยคุกคามของนกตามลักษณะพื้นที่ถิ่นอาศัยสามารถแบ่งได้เป็น 5 กลุ่ม ดังนี้

- 1) **นกป่า** มีถิ่นอาศัยอยู่ในพื้นที่ป่าไม้ ส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่อนุรักษ์ เช่น อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตห้ามล่าสัตว์ป่า เป็นต้น
- 2) **นกทุ่ง** พบในพื้นที่เกษตรกรรม ทุ่งหญ้า ที่ลุ่มน้ำขัง และหนองบึง พื้นที่ส่วนใหญ่อยู่นอกเขตอนุรักษ์
- 3) **นกน้ำ** พบบริเวณแหล่งน้ำจืด พื้นที่ชุ่มน้ำต่าง ๆ อยู่ทั้งในและนอกเขตพื้นที่อนุรักษ์
- 4) **นกชายเลน** พบได้ในบริเวณแนวชายฝั่งที่มีป่าชายเลนขึ้นอยู่ หาดเลน ปากแม่น้ำ รวมทั้งนาเกลือ และพื้นที่

เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำบนฝั่งแผ่นดิน 5) **นกทะเล** พบตามแนวชายหาด ท้องทะเล หน้าผาริมทะเล เกาะกลางทะเล รวมทั้งนาเกลือ และพื้นที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำในทะเล

- ภัยคุกคามของ**นกป่า** ซึ่งส่วนใหญ่มีถิ่นอาศัยอยู่ในเขตพื้นที่อนุรักษ์นั้นแม้จะมีภัยคุกคามจากความขัดแย้งของมนุษย์กับสัตว์น้อยกว่านกที่อยู่นอกเขตพื้นที่อนุรักษ์ เนื่องจากในเขตพื้นที่อนุรักษ์นั้นมีมาตรการป้องกัน ดูแล ควบคุม และคุ้มครองด้วยกฎหมายโดยหน่วยงานภาครัฐ อย่างไรก็ตามการศึกษาวิจัยเพื่อเก็บข้อมูลด้านนิเวศวิทยาทั้งเชิงสรีรวิทยา เชิงประชากร เชิงสังคมสิ่งมีชีวิต และเชิงระบบนิเวศ ยังไม่เพียงพอเนื่องจากหลายหน่วยงานยังขาดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน

- ภัยคุกคามของ**นกทุ่ง นกน้ำและนกชายเลน** ซึ่งมีถิ่นอาศัยนอกเขตพื้นที่อนุรักษ์นั้น มีความเสี่ยงสูงที่ถิ่นที่อยู่อาศัยจะถูกคุกคามจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน โดยเฉพาะพื้นที่ทุ่งหญ้า แนวป่านอกเขตอนุรักษ์ รวมถึงพื้นที่ชุ่มน้ำที่ลดลงอย่างต่อเนื่องจากการพัฒนาขยายเขตเมืองและการเพิ่มพื้นที่เกษตรกรรม นอกจากนี้การใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืชในพื้นที่เกษตรกรรมก็ส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของนกด้วย

- ภัยคุกคามต่อ**นกทะเล**ที่พบมักเกิดจากปัญหาขยะ ปัญหาน้ำเน่าเสียที่ยังไม่ผ่านการบำบัด และถูกปล่อยลงสู่พื้นที่ชายหาดโดยตรงและส่งผลให้สัตว์หน้าดินซึ่งเป็นอาหารของนกลดจำนวนลงอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งภัยคุกคามจากการทำประมงที่ส่งผลให้นกทะเลจำนวนมากตายจากการเข้าไปติดอวนลากหรืออุปกรณ์ทำประมงประเภทอื่น ๆ ซึ่งนกบางชนิดเป็นนกประจำถิ่นที่มีประชากรน้อย มีเขตกระจายพันธุ์ที่จำกัด รวมถึงมีความสามารถในการปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมถิ่นอาศัยอื่น ๆ ได้ยาก จึงทำให้มีประชากรลดลง

- ภัยคุกคามที่สำคัญต่อ**นกทุกกลุ่ม**คือการลักลอบจับนกเพื่อการค้าที่ได้รับความนิยมในกลุ่มคนเลี้ยงนก การล่าเพื่อการบริโภคไข่ กินรัง เก็บรัง และการล่าเพื่อการค้าชิ้นส่วน เช่น จะงอยปากนกชนหิน (*Rhinoplax vigil*) เพื่อนำไปเป็นเครื่องประดับและตกแต่งอาคารบ้านเรือน

ข้อเสนอแนะและแนวทางการอนุรักษ์นก

- ชนิดพันธุ์นกที่อาศัยในพื้นที่ชุ่มน้ำ พื้นที่เกษตรกรรม เช่น นกอีเสือหัวดำ (*Lanius schach longicaudatus*) ซึ่งเป็นชนิดพันธุ์ย่อยที่พบในทุ่งนาของพื้นที่ชุ่มน้ำภาคกลาง จัดเป็นกลุ่มที่น้ำกังวลและควรให้ความสำคัญเป็นพิเศษเนื่องจากถิ่นอาศัยถูกทำลายเป็นจำนวนมาก และควรมีแนวทางและมาตรการอนุรักษ์อย่างเร่งด่วน

- ชนิดพันธุ์นกที่อยู่ในสถานภาพสูญพันธุ์ในธรรมชาติ (Extinct in the Wild ; EW) ได้แก่ นกกระเรียนพันธุ์ไทย (*Antigone antigone*) นกกระสาคอดำ (*Ephippiorhynchus asiaticus*) และนกช้อนหอยดำ (*Pseudibis davison*) ซึ่งปัจจุบันประชากรส่วนใหญ่อยู่ในสวนสัตว์ หน่วยงานภาครัฐควรเร่งดำเนินการส่งเสริมการเพิ่มประชากรโดยการเพาะขยายพันธุ์และปล่อยคืนสู่ธรรมชาติ สำหรับการเพาะเลี้ยง

นกระเรียนพันธุ์ไทยเพื่อปล่อยคืนสู่ธรรมชาติได้มีการดำเนินการโดยองค์การสวนสัตว์แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ภาคเอกชน และชุมชนในบริเวณพื้นที่ชุ่มน้ำเขตห้ามล่า สัตว์ป่าห้วยจรเข้มาก จังหวัดบุรีรัมย์ มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2554 ซึ่งปัจจุบันสามารถปล่อยลูกนกขนาดโตเต็มวัย คืนสู่ธรรมชาติได้สำเร็จและมีการติดห่วงที่ขาเพื่อติดตามและเก็บข้อมูลพฤติกรรมสำหรับการศึกษาวิจัยซึ่งเป็นประโยชน์ในการอนุรักษ์ ทั้งนี้ สถานภาพของนกระเรียนพันธุ์ไทยยังไม่สามารถปรับจากสถานภาพ สูญพันธุ์ในธรรมชาติ (EW) ให้เป็นสถานภาพใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง (CR) ได้ เนื่องจากประชากรชนิดพันธุ์ ที่ถูกปล่อยคืนสู่ธรรมชาติต้องมีอัตราการรอดตายอย่างน้อย 4 ชั้นอายุ (Generation) ขึ้นไป โดยสามารถ ดำรงชีวิตและขยายพันธุ์ได้เองในธรรมชาติ ไม่มีภาวะเลือดชิดที่ก่อให้เกิดความอ่อนแอและความพิการ ซึ่งต้องศึกษา ติดตาม และเก็บข้อมูลอย่างต่อเนื่องต่อไป

- ชนิดพันธุ์นกที่ยังไม่มีข้อมูลหรือมีข้อมูลไม่เพียงพอ ควรเร่งส่งเสริมให้มีการศึกษาวิจัยเพิ่มมากขึ้น เพื่อเป็นข้อมูลสนับสนุนในการพิจารณาสถานภาพของชนิดพันธุ์เหล่านี้ในอนาคตรวมถึงประกอบการจัดทำ แนวทางและมาตรการด้านการอนุรักษ์ต่อไป

- ทะเบียนชนิดพันธุ์ที่ถูกคุกคามของประเทศไทยควรถูกระบุไว้ในพระราชบัญญัติหรือกฎหมายที่ เกี่ยวข้อง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการอนุรักษ์และคุ้มครองชนิดพันธุ์ เช่น การพิจารณาเพิ่มชนิดพันธุ์ ที่ถูกคุกคามโดยเฉพาะชนิดพันธุ์ที่ได้รับการประเมินให้มีสถานภาพสถานภาพใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง (CR) ในบัญชีแนบท้ายกฎกระทรวง ในพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 เพื่อเป็น กรอบกฎหมายที่จะช่วยคุ้มครองชนิดพันธุ์เหล่านี้ โดยอาจมีแนวทางทบทวนชนิดพันธุ์ที่ถูกคุกคามให้กลายเป็น สัตว์ป่าคุ้มครองหรือสัตว์สงวนในอนาคต

- นอกจากถิ่นที่อยู่อาศัยแล้วควรคำนึงถึงแหล่งอาหารของประชากรนก รวมทั้งความหลากหลายทาง ชีวภาพ โดยเฉพาะแหล่งน้ำ พื้นที่ชุ่มน้ำต่าง ๆ รวมทั้งพื้นที่ป่าไม้ โดยให้มีการควบคุมและป้องกันการเกิด มลพิษ และการทำลายพื้นที่ถิ่นอาศัยของนกด้วย

- ควรจัดทำแผนการจัดการด้านการอนุรักษ์ พื้นที่ฟู การสำรวจและศึกษาวิจัย ส่งเสริมการเพิ่ม บุคคลากรที่เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน และสนับสนุนทุนการวิจัยอย่างต่อเนื่อง

- ควรส่งเสริมกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในพื้นที่เขตอนุรักษ์ เช่น กิจกรรมส่องนกตามเส้นทาง ศึกษาธรรมชาติในพื้นที่หน้าที่ยัดเตรียมไว้ โดยมีเจ้าหน้าที่คอยควบคุมดูแลและให้ความรู้ด้านนิเวศ ป่าไม้และสัตว์ป่า เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว สร้างได้ให้แก่หน่วยงานรัฐ รวมทั้งการปลูกจิตสำนึกการ อนุรักษ์ให้แก่ประชาชนทั่วไป

- ควรจัดทำแนวทางการจัดการควมบูรณาการด้านการอนุรักษ์ควบคู่ไปกับด้านเศรษฐกิจ และ การท่องเที่ยว ซึ่งควรทำความเข้าใจและขอความร่วมมือกับประชาชนเจ้าของพื้นที่ที่อาจได้รับ ผลกระทบจากนกที่เข้าไปใช้ประโยชน์พื้นที่ในการดำรงชีวิต โดยการสร้างมูลค่าและส่งเสริมการ

กระจายรายได้ให้แก่ชุมชน ให้สามารถใช้ประโยชน์จากนกได้ เพื่อให้เกิดความร่วมมือในด้านการอนุรักษ์ ด้วยการส่งเสริมกิจกรรมหรือผลิตภัณฑ์ที่เชื่อมโยงระหว่างคนในชุมชนกับนก เช่น โครงการอนุรักษ์นกกระเรียนพันธุ์กับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ข้าวอินทรีย์ด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น ภายใต้แบรนด์ข้าวสารฯ โครงการส่งเสริมความร่วมมือการอนุรักษ์พื้นที่นาเกลือและแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นต้น

1.2.3 สัตว์เลื้อยคลาน

การปรับปรุงทะเบียนสถานภาพชนิดพันธุ์สัตว์เลื้อยคลาน ปี พ.ศ. 2563 พบสัตว์เลื้อยคลาน 461 ชนิด (479 พอร์ม) โดยเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2560 จำนวน 69 ชนิด โดยปัจจุบันมีชนิดพันธุ์ที่อยู่ในสถานภาพถูกคุกคาม 51 ชนิด (53 พอร์ม) คิดเป็นร้อยละ 11.09 ของชนิดพันธุ์ที่ได้รับการประเมินสถานภาพ โดยเกิดจากภัยคุกคามด้านต่าง ๆ ทั้งจากการถูกทำลายถิ่นอาศัย การลักลอบล่าเพื่อบริโภคไข่หรือตัว จึงต้องมีแนวทางและมาตรการอนุรักษ์ชนิดพันธุ์อย่างเข้มงวด โดยมีข้อเสนอแนะและแนวทางการอนุรักษ์สัตว์เลื้อยคลาน ดังนี้

- มาตรการการดูแลเต่าทะเลในปัจจุบัน แม้ว่าสถานการณ์ของเต่าทะเลดีขึ้นจากการใช้มาตรการอนุรักษ์ของหน่วยงานรัฐอย่างเข้มงวด ซึ่งเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องก็ควรรักษาระดับความเข้มงวดในการอนุรักษ์ดูแล ฝ้าระวัง ติดตาม และป้องกันภัยคุกคามอย่างต่อเนื่องและไม่ลดระดับความเข้มงวดลง อย่างไรก็ตาม ภัยคุกคามของเต่าทะเลยังคงเป็นที่น่ากังวล คือขยะในทะเลและชายฝั่ง ที่ส่งผลกระทบต่อเต่าทะเลและสัตว์ทะเลอื่น ๆ จากการกินและถูกพันรัดตัวทำให้สัตว์ได้รับบาดเจ็บและตายลง จึงต้องมีมาตรการกำจัดขยะจากต้นทางที่มีประสิทธิภาพ เพื่อลดปริมาณของขยะในทะเล

- การกำหนดมาตรการอนุรักษ์ถิ่นที่อยู่อาศัยเพื่อลดภัยคุกคาม จากการถูกทำลายพื้นที่อาศัย เป็นมาตรการที่ควรดำเนินการอย่างเร่งด่วน โดยเฉพาะพื้นที่เขาหินปูน ได้แก่ เขาหินปูนจังหวัดสระบุรี ซึ่งพบชนิดพันธุ์ที่เป็นสัตว์ประจำถิ่น ได้แก่ ตุ๊กกายถ้ำสระบุรี (*Cyrtodactylus chanhomeae* Bauer, Sumontha & Pauwels, 2003) และตุ๊กแกถ้ำหินปูนหรือตุ๊กแกถ้ำอาจารย์วีระยุทธ (*Gekko lauhachindai* Panitvong, Sumontha, Konlek & Kunya, 2010) ซึ่งถูกจัดอยู่สถานภาพใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง (Critically Endangered : CR) เนื่องจากพื้นที่เขาหินปูนจังหวัดสระบุรีนี้ได้รับสัมปทานทำเหมืองแร่เป็นสัญญาระยะยาว เขาหินปูนจึงถูกทำลายอย่างต่อเนื่อง ทำให้สัตว์มีพื้นที่ถิ่นอาศัยจำกัด ขณะที่เขาหินปูนในเขตพื้นที่อนุรักษ์ เช่น เขาหินปูนเขาสาร้อยยอด ซึ่งยังไม่พบปัญหาพื้นที่อาศัยถูกคุกคาม แต่ยังคงต้องติดตาม ฝ้าระวังภัยคุกคามที่อาจเกิดจากมนุษย์อย่างเข้มงวด รวมถึงการบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัดควบคุมการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์

- ควรเพิ่มการศึกษาวิจัยข้อมูลของกลุ่มสัตว์เลื้อยคลานให้ครอบคลุมมากขึ้น เนื่องจากปัจจุบันมีเพียงข้อมูลด้านอนุกรมวิธาน แต่ยังขาดการศึกษาอย่างต่อเนื่องในเชิงนิเวศวิทยา พร้อมทั้งควรเพิ่มการสนับสนุน

ทุนการวิจัย และการส่งเสริมสร้างองค์ความรู้ให้กับบุคลากร เพื่อเพิ่มจำนวนบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านให้เพิ่มมากขึ้น

- ควรมีการส่งเสริมการเพาะเลี้ยงเชิงเศรษฐกิจสำหรับบางชนิดพันธุ์ที่ไม่ขัดต่อข้อกำหนดสายพันธุ์และคุ้มครองสัตว์ป่า ให้เป็นไปตามความต้องการของตลาด เพื่อส่งเสริมรายได้ กระตุ้นเศรษฐกิจ อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนเห็นถึงคุณค่าความสำคัญต่อการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน

1.2.4 สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก

การปรับปรุงทะเบียนสถานภาพชนิดพันธุ์สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก ปี พ.ศ. 2563 พบสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก 184 ชนิด (185 พอร์ม) โดยเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2560 จำนวน 27 ชนิด ในปัจจุบันมีชนิดพันธุ์ที่อยู่ในสถานภาพถูกคุกคาม 19 ชนิด คิดเป็นร้อยละ 10.27 ของชนิดพันธุ์ที่ได้รับการประเมินสถานภาพ โดยเกิดจากภัยคุกคามด้านต่าง ๆ ทั้งจากการถูกทำลายถิ่นอาศัย การลักลอบล่าเพื่อบริโภคไข่หรือตัวเช่นเดียวกับกลุ่มสัตว์ต่าง ๆ จึงต้องมีแนวทางและมาตรการอนุรักษ์ชนิดพันธุ์อย่างเข้มงวดเช่นกัน โดยมีข้อเสนอแนะและแนวทางการอนุรักษ์ชนิดพันธุ์ ดังนี้

- อึ่งปากขวด (*Glyphoglossus molossus* Günther, 1869) อึ่งลาย หรืออึ่งแดง (*Glyphoglossus guttulatus* (Blyth, 1855)) เป็นชนิดพันธุ์ที่นำกังวลมีแนวโน้มถูกคุกคามมากขึ้น โดยในอีก 5 ปีข้างหน้าอาจมีสถานการณ์คุกคามที่รุนแรงมากขึ้น เนื่องจากเป็นชนิดพันธุ์ที่มีการผสมพันธุ์ (Breeding) ปีละ 1 ครั้งเท่านั้น และถิ่นอาศัยอยู่ในทางภาคเหนือและภาคอีสานของประเทศไทย ไข่ตัวอ่อนและลูกอ๊อดสามารถบริโภคได้เป็นที่ต้องการของตลาด มีราคาแพง โดยอึ่งเหล่านี้พบในแหล่งน้ำชั่วคราว ในพื้นที่เกษตรกรรมซึ่งอยู่นอกพื้นที่อนุรักษ์ ทำให้มนุษย์สามารถเข้าไปจับได้ง่าย มีภาวะถูกคุกคามสูงมาก

- ควรกำหนดพื้นที่นอกเขตอนุรักษ์ให้เป็นเขตคุ้มครองสัตว์ เพื่อป้องกันการลักลอบจับสัตว์ โดยอาจกำหนดเป็นพื้นที่เขตอุทยาน ห้ามล่า ห้ามจับโดยเด็ดขาด และการบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด

- ควรเพิ่มการศึกษาวิจัยข้อมูลของกลุ่มสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบกให้ครอบคลุมขึ้น เนื่องจากปัจจุบันมีเพียงข้อมูลด้านอนุกรมวิธาน แต่ขาดข้อมูลนิเวศวิทยาต่าง ๆ อีกมาก จึงต้องมีการศึกษาวิจัยเพิ่มมากขึ้น และศึกษาอย่างต่อเนื่องในเชิงนิเวศวิทยา พร้อมทั้งต้องสนับสนุนทุนการวิจัย และส่งเสริมองค์ความรู้ต่อบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านจำนวนเพิ่มมากขึ้น

- ควรมีการส่งเสริมการเพาะเลี้ยงเชิงเศรษฐกิจที่ไม่ขัดต่อข้อกำหนดสายพันธุ์และคุ้มครองสัตว์ป่า ให้เป็นไปตามความต้องการของตลาด เพื่อส่งเสริมรายได้ กระตุ้นเศรษฐกิจ อีกทั้งยังช่วยส่งเสริมให้ประชาชนเห็นถึงคุณค่าความสำคัญต่อการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน

1.2.5 ปลา

การปรับปรุงทะเบียนสถานภาพชนิดพันธุ์ปลา ปี พ.ศ. 2563 พบปลา 2,940 ชนิด โดยเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2560 จำนวน 115 ชนิด ซึ่งเดิมปี พ.ศ. 2560 พบชนิดพันธุ์ปลาทั้งหมด 2,825 ชนิด แต่ประเมิน

สถานภาพได้เพียง 370 ชนิดเท่านั้น ในปัจจุบันชนิดพันธุ์ปลาได้รับการประเมินสถานภาพทั้ง 2,940 ชนิด โดยมีชนิดพันธุ์ที่อยู่ในสถานภาพถูกคุกคาม 290 ชนิด คิดเป็นร้อยละ 9.86 ของชนิดพันธุ์ที่ได้รับการประเมินสถานภาพ

ภัยคุกคามที่สำคัญในกลุ่มปลา คือการสูญเสียถิ่นอาศัยทั้งในเชิงคุณภาพและขนาดของพื้นที่ โดยเฉพาะ ได้แก่ แหล่งน้ำจืดต่าง ๆ ทั้งที่อยู่นอกและในเขตอนุรักษ์ แนวปะการัง การก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานและกิจกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ รวมทั้งการใช้ประโยชน์จากการประมงเกินขีดจำกัด โดยกลุ่มชนิดพันธุ์ในระบบนิเวศต่าง ๆ ที่ควรต้องมีการอนุรักษ์อย่างเร่งด่วน ได้แก่

- ฉลาม-กระเบนในแนวปะการังและแหล่งน้ำ
- กลุ่มปลาในแม่น้ำบางปะกงตอนล่าง
- กลุ่มปลาในเขตต้นน้ำลำธาร
- กลุ่มปลาระบบนิเวศพรุ
- กลุ่มปลาระบบนิเวศทะเลสาบสงขลา
- กลุ่มปลาระบบนิเวศอ่าวไทยตอนในสุด

สำหรับชนิดพันธุ์ที่ควรต้องมีการอนุรักษ์อย่างเร่งด่วน ได้แก่

- ปลากัดมหาชัยและปลากัดป่าต่าง ๆ ในแหล่งน้ำตามธรรมชาตินอกเขตอนุรักษ์
- ปลาฉลามพวง ที่มีอยู่ในระบบนิเวศที่ราบน้ำท่วมถึงใน อ ปากพลีและรอบ ๆ เท่านั้น
- ปลากระเบนบัวทะเลสาบสงขลา

ทั้งนี้ กลุ่มปลายังคงขาดข้อมูลและผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านเป็นอย่างมาก จึงควรเพิ่มการสนับสนุนทุนการวิจัย และส่งเสริมองค์ความรู้ต่อบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านจำนวนมากขึ้น เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงวิชาการสำหรับนำไปใช้กำหนดแนวทางและมาตรการอนุรักษ์ต่อไป

สรุปภาพรวมของสัตว์ไม่มีกระดูกสันหลังและสัตว์มีกระดูกสันหลัง

- 1) ภาพรวมจำนวนชนิดสัตว์มีกระดูกสันหลังมีชนิดเพิ่มมากขึ้นจากการสำรวจและวิจัยในปัจจุบันของหลายหน่วยงาน ทั้งจากหน่วยงานรัฐ สถาบันการศึกษา องค์กรอิสระ และการสำรวจจากประชาชนทั่วไป โดยกลุ่มที่มีข้อมูลค่อนข้างสมบูรณ์ คือ นก สัตว์เลื้อยคลาน สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม ตามลำดับ ส่วนกลุ่มปลายังคงต้องการการสำรวจและพัฒนาองค์ความรู้เพิ่มขึ้นอีก สำหรับสัตว์ไม่มีกระดูกสันหลัง กลุ่มที่มีข้อมูลที่ค่อนข้างสมบูรณ์ คือ ปะการัง และครัสเตเชียน ส่วนกลุ่มมอลลัสกา ยังต้องมีการสำรวจและพัฒนาองค์ความรู้เพิ่มขึ้นอีกเช่นเดียวกันกับกลุ่มปลา
- 2) สถานภาพของระบบนิเวศและสัตว์ขนาดใหญ่บางชนิดพันธุ์ที่อยู่ในพื้นที่อนุรักษ์ดีขึ้นและเสถียรภาพในระดับหนึ่ง ซึ่งพื้นที่ตัวจากมาตรการจัดการในพื้นที่อนุรักษ์ สำหรับพื้นที่นอกเขตอนุรักษ์ที่น่าเป็นกังวลต่อภัยคุกคาม คือ แนวปะการัง ชายหาด เขาหินปูน พื้นที่ชุ่มน้ำลักษณะที่ราบน้ำท่วม พรุ และแหล่งต้นน้ำ
- 3) ชนิดพันธุ์ที่น่าห่วงกังวล คือ สัตว์น้ำ สัตว์ขนาดเล็ก และสัตว์ขนาดกลาง ที่มีถิ่นอาศัยอยู่ในระบบนิเวศพิเศษมีความเฉพาะ เช่น เขาหินปูน แนวปะการัง พื้นที่ชุ่มน้ำลักษณะที่ราบน้ำท่วม พรุ และแหล่งต้นน้ำ
- 4) ปัจจัยภัยคุกคามที่สำคัญ คือ การทำลายระบบนิเวศถิ่นอาศัยของสัตว์ การจับ/ล่าเพื่อใช้ประโยชน์ และมลภาวะด้านสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะขยะและน้ำเสีย รวมถึงการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate change)
- 5) ปัจจัยภัยคุกคามที่ลดลง คือ การค้าสัตว์ป่า เนื่องจากมาตรการที่เข้มงวดขึ้นจากหน่วยเฉพาะกิจปฏิบัติการพิเศษเหยี่ยวดวง พญาเสือ และฉลามขาว การร่วมกันจับตามองของประชาชน กลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชน และการตรวจจับในสินค้าส่งออกที่มีประสิทธิภาพขึ้น
- 6) ในประเทศไทยยังมีข้อมูลของสัตว์ไม่มีกระดูกสันหลังและสัตว์มีกระดูกสันหลังหลายชนิดค่อนข้างจำกัด มีเพียงข้อมูลด้านอนุกรมวิธาน ยังขาดข้อมูลนิเวศวิทยาต่าง ๆ อีกมาก จึงต้องมีการสนับสนุนการศึกษาวิจัยให้เพิ่มมากขึ้นและดำเนินการอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งส่งเสริมการพัฒนาองค์ความรู้ต่อบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านเพิ่มมากขึ้น
- 7) ส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ ลดข้อขัดแย้งระหว่างมนุษย์และสัตว์ ส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจให้เกิดการตระหนักรู้ถึงคุณค่าความสำคัญในการอนุรักษ์ชนิดพันธุ์สัตว์

2. การดำเนินกิจกรรมที่ 2 การจัดทำฐานข้อมูลสถานภาพชนิดพันธุ์สัตว์ที่ถูกคุกคามของประเทศไทย

การจัดทำฐานข้อมูลทะเบียนสถานภาพชนิดพันธุ์สัตว์ที่ถูกคุกคามของประเทศไทย แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ ทะเบียนสถานภาพชนิดพันธุ์สัตว์ไม่มีกระดูกสันหลังที่เป็นการจัดทำครั้งแรก และทะเบียนสถานภาพชนิดพันธุ์สัตว์มีกระดูกสันหลังที่ปรับปรุงให้เป็นปัจจุบันในปี พ.ศ. 2563 โดยออกแบบและจัดทำข้อมูลเป็นไฟล์อิเล็กทรอนิกส์ ในรูปแบบ Template Excel Data File ให้สอดคล้องและสามารถเชื่อมโยงข้อมูลสนับสนุนการดำเนินงานของระบบคลังข้อมูลทรัพยากรชีวภาพของประเทศไทย พร้อมทั้งจัดทำระบบแสดงข้อมูลเพื่อการสืบค้นและส่งออกข้อมูลการนำเข้าผ่านระบบได้ โดยยึดตามเทมเพลตเดิมของระบบคลังข้อมูลทรัพยากรชีวภาพของประเทศไทยที่จัดแบ่งชุดข้อมูลออกเป็น 58 ชุด เช่น ชื่อวิทยาศาสตร์ ชื่อท้องถิ่น ลำดับอนุกรมวิธาน รหัสประจำตัวอย่าง การกระจายพันธุ์ ชื่อแหล่งที่มา เป็นต้น โดยได้จัดแสดงข้อมูลในระบบเป็น 2 ส่วน คือ

1) ส่วนการแสดงผลข้อมูลสำหรับผู้ใช้งานทั่วไป ผู้ใช้งานสามารถสืบค้นและแสดงข้อมูลสถานภาพชนิดพันธุ์สัตว์ไม่มีกระดูกสันหลัง และสัตว์มีกระดูกสันหลัง ตามข้อจำกัดทางการเข้าถึงข้อมูลที่สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหรือผู้ดูแลระบบเป็นผู้กำหนด ตัวอย่างดัง

2) ส่วนการแสดงผลข้อมูลสำหรับผู้ดูแลระบบ ระบบมีการกำหนดสิทธิการเข้าถึงข้อมูลและต้องกรอกผู้ใช้งานและรหัสผ่านเพื่อเข้าสู่ระบบการจัดการข้อมูลสำหรับผู้ดูแลระบบ ผ่านลิ้งค์ URL <http://58.82.157.135/redlist/pages/home.php> โดยผู้ดูแลระบบสามารถสืบค้นข้อมูล นำเข้าข้อมูล และส่งออกข้อมูลตามเทมเพลต สถานภาพชนิดพันธุ์สัตว์ไม่มีกระดูกสันหลัง และสัตว์มีกระดูกสันหลังได้ ตัวอย่างดังรูปที่ 2 และรูปที่ 3

โครงการจัดทำและปรับปรุงสถานภาพชนิดพันธุ์ที่ถูกคุกคามในประเทศไทย

เว็บไซต์: www.biotec.or.th

ทะเบียนรายการสัตว์มีกระดูกสันหลัง

หน้าเว็บ สัตว์มีกระดูกสันหลัง

หน้าเว็บ นก

หน้าเว็บ สัตว์เลื้อยคลาน

หน้าเว็บ สัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ

หน้าเว็บ ปลา

Export

ค้นหาชื่อวงศ์: ค้นหาสถานภาพในประเทศไทย: ค้นหาชื่อไทย: ค้นหา ค้นหา

Show 10 entries

ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อไทย	ชื่อสามัญ	อันดับ	วงศ์	สถานภาพประเทศไทย ปี 2560	สถานภาพประเทศไทย ปี 2563	การกระจายพันธุ์	สถานภาพที่อนุรักษ์	ปริมาณความเสี่ยง
<i>Bos gaurus</i>	ควาย		ARTIODACTYLA	BOVIDAE	EN	EN			
<i>Bos javanicus</i>	วัวแดง		ARTIODACTYLA	BOVIDAE	CR	CR			
<i>Bos sauveli</i>	กูปรี		ARTIODACTYLA	BOVIDAE	EX	EX			
<i>Subellus arvensis</i>	ควายดำ		ARTIODACTYLA	BOVIDAE	CR	CR			
<i>Capreolus mcinnesianus</i>	เขียดเขาทราย		ARTIODACTYLA	BOVIDAE	VU	VU			
<i>Bos grunnius</i>	ควาย		ARTIODACTYLA	BOVIDAE	EN	EN			
<i>Bos javanicus</i>	วัวแดง		ARTIODACTYLA	BOVIDAE	CR	CR			
<i>Bos sauveli</i>	กูปรี		ARTIODACTYLA	BOVIDAE	EX	EX			
<i>Subellus arvensis</i>	ควายดำ		ARTIODACTYLA	BOVIDAE	CR	CR			

Showing 1 to 9 of 9 entries

รายละเอียด

วงศ์ (Order) : Accipitriformes
ชื่อวงศ์ (Family) : Accipitridae
ชื่อวิทยาศาสตร์ (Scientific name) : *Gyps bengalensis*
ชื่อวิทยาศาสตร์ฉบับเต็ม (Full scientific name) : *Gyps bengalensis*
ชื่อสามัญอังกฤษ (English name) : White-rumped Vulture
ชื่อภาษาไทย (Common name) : ฮีรังกาหัวขาว
สถานภาพประเทศไทย ปี 2560 : CR
สถานภาพประเทศไทย ปี 2563 : CR
การกระจายพันธุ์:
- เอเชียตะวันออกเฉียงใต้
- ฟิลิปปินส์
- อินโดนีเซีย

Previous Next

รูปที่ 1 หน้าจอระบบสืบค้นข้อมูลและแสดงข้อมูลสำหรับผู้ใช้งานทั่วไป

System Management

ออกจากระบบ

หน้าหลัก นำเข้าข้อมูล ส่งออกข้อมูล ตั้งค่า

สัตว์มีกระดูกสันหลังทั้งหมด

สัตว์ไม่มีกระดูกสันหลังทั้งหมด

รูปภาพทั้งหมด

กระเรียน
สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม

กระเรียนนก

กระเรียน
สัตว์เลื้อยคลาน

กระเรียน
สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก

กระเรียนปลา

กระเรียนสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม

Show 10 entries Search:

แก้ไข/ลบข้อมูล	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อวิทยาศาสตร์แบบเต็ม	ชื่อท้องถิ่น	ชื่อสามัญ	ชื่อไทย	ชื่อพ้อง	ลำดับอนุกรมวิธาน	อาณาจักร	เหนือกว่าระดับไฟลัม	ไฟลัม	ต่ำกว่าระดับไฟลัม	เหนือกว่าระดับชั้น	ชั้น	ต่ำกว่าชั้น	สูงกว่าชั้น	อันดับ
แก้ไข / ลบ	<i>Bos gaurus1</i>	<i>Bos gaurus1</i>			กรงกิง	แบย										ARTIODACTYLA
แก้ไข / ลบ	<i>Bos javanicus1</i>	<i>Bos javanicus1</i>			วัวแดง	วัวดำ										ARTIODACTYLA
แก้ไข / ลบ	<i>Bos sauveli1</i>	<i>Bos sauveli1</i>			กูปรี	โตโพส										ARTIODACTYLA

รูปที่ 2 หน้าจอระบบสืบค้นข้อมูลและแสดงข้อมูลสำหรับผู้ดูแลระบบ

System Management

ออกจากระบบ

หน้าหลัก นำเข้าข้อมูล **ส่งออกข้อมูล** **ตั้งค่า**

ส่งออกข้อมูลสัตว์ทั้งหมด

ทะเบียนสัตว์เสี่ยงลูกด้วยนม

[Export](#)

Show 10 entries Search:

ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อวิทยาศาสตร์แบบเต็ม	ชื่อท้องถิ่น	ชื่อสามัญ	ชื่อไทย	ชื่อพ้อง	ลำดับอนุกรมวิธาน	อาณาจักร	เหนือกว่าระดับไฟลัม	ต่ำกว่าระดับไฟลัม	เหนือกว่าระดับชั้น	ต่ำกว่าระดับชั้น	สูงกว่าระดับอันดับ	อันดับ	ต่ำกว่าระดับอันดับ
<i>Bos gaurus</i>	<i>Bos gaurus</i>			นรเก้ง	นย								ARTIODACTYLA	
<i>Bos javanicus</i>	<i>Bos javanicus</i>			วัวแดง	วัวดำ								ARTIODACTYLA	
<i>Bos sauveli</i>	<i>Bos sauveli</i>			กูปรี	โตไพร								ARTIODACTYLA	
				ควาย										

Vetbrate_taxons_template 07082020 - Excel

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N
	No	scientificName	fullScientificName	vernacularName	commonName	thai_common_name	synonym	higherTaxon	kingdom	superPhylum	phylum	subphylum	superClass	class
1	1	<i>Gyps bengalensis</i>			White-rumped Vulture	อีแร้งเทาหลังขาว					CHORDATA			AVES
2	2	<i>Gyps tenuirostris</i>			Slender-billed Vulture	อีแร้งสันไต่ทาล					CHORDATA			AVES
3	3	<i>Ichthyophaga ichthyoetus</i>			Grey-headed Fish Eagle	เหยี่ยวปลาใหญ่หัวเทา					CHORDATA			AVES
4	4	<i>Macheiramphus alcinus</i>			Bat Hawk	เหยี่ยวค้างคาว					CHORDATA			AVES
5	5	<i>Sarcogyps calvus</i>			Red-headed Vulture	พญาแร้ง					CHORDATA			AVES

รูปที่ 3 หน้าจอนำเข้าและส่งออกข้อมูลตามเทมเพลต

3. การดำเนินกิจกรรมที่ 3 การจัดทำดัชนีบัญชีการเปลี่ยนแปลงสถานภาพพันธุ์สัตว์ที่ถูกคุกคามของประเทศไทย (Thailand Red List Index; RLI)

การจัดทำดัชนีบัญชีการเปลี่ยนแปลงสถานภาพพันธุ์สัตว์ที่ถูกคุกคามของประเทศไทย (Thailand Red List Index; RLI) จะใช้แนวทางและหลักเกณฑ์อ้างอิงตามเกณฑ์ของ IUCN โดยการนำผลจากการจัดทำและปรับปรุงทะเบียนสถานภาพชนิดพันธุ์สัตว์ที่ถูกคุกคามของประเทศไทย ซึ่งใช้ข้อมูลชนิดพันธุ์ที่คัดเลือกให้เป็นตัวแทนสำหรับจัดทำดัชนี Red List และสรุปจำนวนชนิดพันธุ์ของแต่ละกลุ่มสถานภาพที่ถูกคุกคามทั้ง 5 สถานภาพ ได้แก่ ชนิดพันธุ์ที่มีสถานภาพสูญพันธุ์ (EX) ใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง (CR) ใกล้สูญพันธุ์ (EN) มีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (VU) ใกล้ถูกคุกคาม (NT) และเป็นกังวลน้อยที่สุด (LC) โดยมีการหลักการคำนวณดังนี้

การคำนวณค่า Red list Index (RLI) จะช่วยในการประเมินสถานภาพของประเภทของกลุ่มสัตว์นั้น ๆ ถึงระดับความเสี่ยงสูญพันธุ์ โดย Butchart *et al.* (2007) ได้กำหนดสูตรการคำนวณ ดังนี้

$$RLI_t = 1 - \frac{\sum W_{c(t,s)}}{W_{EX} \times N}$$

โดยที่	RLI_t	คือ	ค่าดัชนีบัญชี Red List ของปีที่ประเมิน
	$\sum W_c$	คือ	ผลรวมค่าถ่วงน้ำหนักของแต่ละสถานภาพ โดยค่า W แบ่งออกเป็น 5 ระดับ คือ สูญพันธุ์ (EX) มีค่าเท่ากับ 5 ใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง (CR) มีค่าเท่ากับ 4 ใกล้สูญพันธุ์ (EN) มีค่าเท่ากับ 3 มีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (VU) มีค่าเท่ากับ 2 ใกล้ถูกคุกคาม (NT) มีค่าเท่ากับ 1 และ เป็นกังวลน้อยที่สุด (LC) มีค่าเท่ากับ 0
	t	คือ	เวลาที่ทำการประเมินสถานภาพ ณ ปีนั้น ๆ
	s	คือ	จำนวนชนิดพันธุ์ที่อยู่ในสถานะนั้น ๆ
	W_{EX}	คือ	ค่าถ่วงน้ำหนักของสถานภาพสูญพันธุ์
	N	คือ	จำนวนรวมของชนิดพันธุ์

จากสมการ ค่า RLI ที่ได้นั้นมีค่าอยู่ในช่วงระหว่าง 0-1 หากมีค่าเข้าใกล้ 1 นั้นหมายถึง ชนิดพันธุ์นั้น ๆ มีความเสี่ยงสูญพันธุ์น้อย ในขณะที่หาก RLI มีค่าเข้าใกล้ 0 หมายถึง แนวโน้มของชนิดพันธุ์นั้น ๆ มีความเสี่ยงสูญพันธุ์สูง (Bubb *et al.*, 2009) โดยการจัดทำ RLI สามารถแบ่งเป็น 2 รูปแบบ ดังนี้

3.1 ผลการจัดทำ RLI รวมของประเทศไทย พบว่าช่วงปีข้อมูลที่มีความสมบูรณ์เพียงพอที่จะสามารถนำมาใช้เป็นฐานข้อมูลสำหรับคำนวณ RLI รวมของประเทศไทย ได้แก่ ข้อมูลการประเมินสถานภาพในปี พ.ศ. 2560 และข้อมูลการประเมินสถานภาพในปี พ.ศ. 2563 โดยข้อมูลที่จะนำมาใช้คำนวณสรุปดังนี้

- 1) ข้อมูลการประเมินสถานภาพครั้งที่ 3 ในปี พ.ศ. 2560 เป็นฐานข้อมูลรวมของชนิดพันธุ์สัตว์มีกระดูกสันหลังที่ประกอบด้วย กลุ่มสัตว์เลื้อยคลาน (ทุกชนิด) กลุ่มนก (ทุกชนิด) กลุ่มสัตว์เลื้อยคลาน (ทุกชนิด) สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก (ทุกชนิด) กลุ่มปลา (ทุกชนิด) รวมจำนวน 2,105 ชนิด

- 2) ข้อมูลการประเมินสถานภาพครั้งที่ 4 ในปี พ.ศ. 2563 เป็นฐานข้อมูลรวมของชนิดพันธุ์สัตว์มีกระดูกสันหลัง ที่ประกอบด้วย กลุ่มสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม (ทุกชนิด) กลุ่มนก (ทุกชนิด) กลุ่มสัตว์เลื้อยคลาน (ทุกชนิด) สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก (ทุกชนิด) กลุ่มปลา (ทุกชนิด) และ สัตว์ไม่มีกระดูกสันหลังประกอบด้วย กลุ่มมอลลัสกา (เฉพาะหมีก) กลุ่มครัสเตเชียน (ทุกชนิด) และกลุ่มปะการัง (เฉพาะปะการังแข็ง) ทั้งนี้ สัตว์กลุ่มมอลลัสกาที่เลือกเฉพาะหมีก และกลุ่มปะการังเลือกเฉพาะปะการังแข็งนั้นเนื่องจากเป็นกลุ่มที่มีข้อมูลค่อนข้างครบถ้วนกว่าชนิดพันธุ์อื่นในกลุ่มนั้นๆ รวมจำนวน 4,354 ชนิด

ตารางที่ 2 รายละเอียดการคำนวณค่าดัชนี Red List รวมของประเทศไทยในแต่ละปี

สถานภาพ	ปีพ.ศ. 2558			ปีพ.ศ. 2563		
	จำนวนชนิด (ชนิด)	ค่าถ่วง น้ำหนัก	ผลรวมค่า ถ่วงน้ำหนัก $\sum w_c$	จำนวนชนิด (ชนิด)	ค่าถ่วง น้ำหนัก	ผลรวมค่า ถ่วงน้ำหนัก $\sum w_c$
EX	12	5	60	25	5	125
CR	102	4	408	137	4	548
EN	185	3	555	243	3	729
VU	282	2	564	412	2	824
NT	292	1	292	536	1	536
LC	1,232	0	0	3001	0	0
จำนวนรวม	N = 2,105		1,879	N = 4,354		2,762
ดัชนี Red List (RLI _t) รวม $RLI_t = 1 - \frac{\sum w_{c(t,s)}}{w_{EX} \times N}$	0.82			0.87		

จากการประเมิน RLI รวมทั้งประเทศไทย พบว่า ค่า RLI รวมของประเทศไทยในปี พ.ศ. 2560 ที่ใช้เพียงฐานข้อมูลของสัตว์มีกระดูกสันหลังมีค่าเท่ากับ 0.82 และดัชนี RLI รวมในปี พ.ศ. 2563 ซึ่งมีการรวมฐานข้อมูลของสัตว์มีกระดูกสันหลังและสัตว์ไม่มีกระดูกสันหลังเป็นครั้งแรก มีค่าเท่ากับ 0.87 ดังตารางที่ 2 ซึ่งการที่ค่าดัชนี RLI ของปี พ.ศ. 2563 มากกว่าปีพ.ศ. 2560 สามารถแสดงเป็นนัยว่าในปี 2563 ชนิดพันธุ์สัตว์ของไทยมีแนวโน้มความเสี่ยงต่อการสูญพันธุ์น้อยลงจากปี 2560 อย่างไรก็ตามการวิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงสถานภาพพันธุ์สัตว์ที่ถูกคุกคามของประเทศไทย จำเป็นต้องมีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นจึงควรกำหนดให้มีการจัดทำทะเบียนสถานภาพอย่างน้อยทุก ๆ 5 ปี โดยการมีส่วนร่วมของภาคส่วน

ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้ข้อมูลชัดเจนและน่าเชื่อถือ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดแนวทาง การอนุรักษ์และการศึกษาวิจัยด้านความหลากหลายทางชีวภาพได้อย่างเหมาะสม

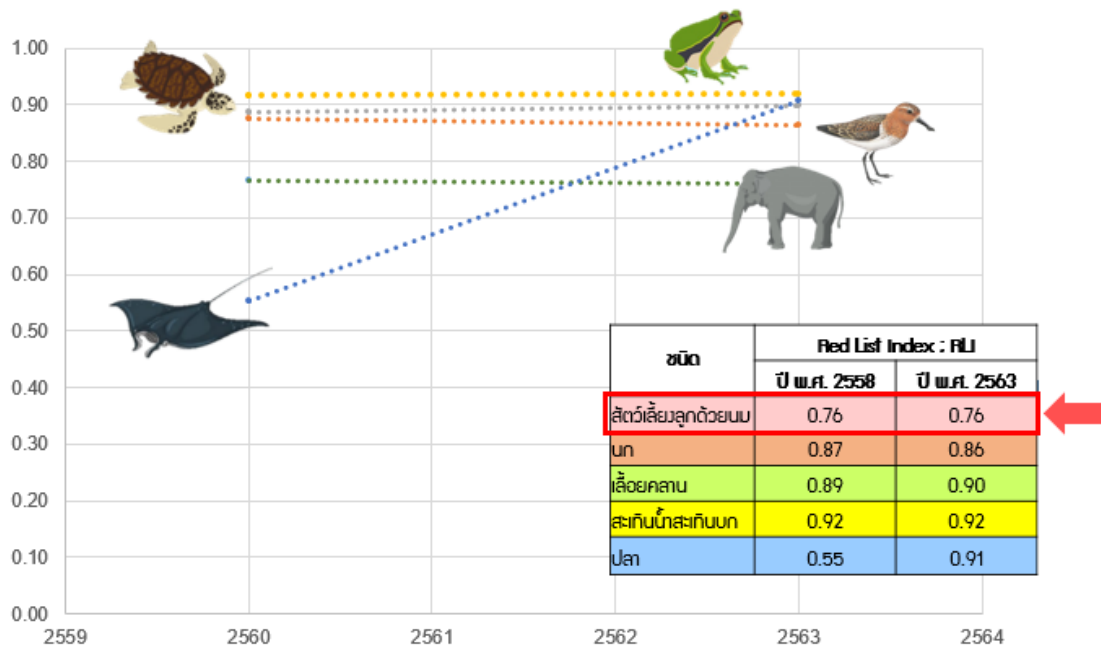
เมื่อเปรียบเทียบค่าดัชนี RLI ของประเทศไทยกับค่าดัชนี RLI ในระดับโลกที่ประเมินโดย IUCN ระหว่างปี พ.ศ. 2538 - 2563 (ค.ศ. 1995 - 2020) โดยใช้ฐานข้อมูลของชนิดพันธุ์ที่พบในพื้นที่ป่าธรรมชาติ ประกอบด้วยสัตว์เลื้อยลูกด้วยนม นก สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก และพืชตระกูลปรง รวมจำนวน 14,226 ชนิด พบว่าค่าดัชนี RLI ในปี พ.ศ. 2538 มีค่าประมาณ 0.74 และปี พ.ศ. 2563 มีค่า 0.73 (IUCN, 2020-2) ซึ่งถ้านำมาเปรียบเทียบกับว่ามีแนวโน้มความเสี่ยงต่อการสูญพันธุ์มากกว่าประเทศไทย (RLI ประเทศไทย 0.87)

3.2 ผลการจัดทำ RLI ของชนิดพันธุ์สัตว์ที่พบในประเทศไทยในแต่ละกลุ่ม

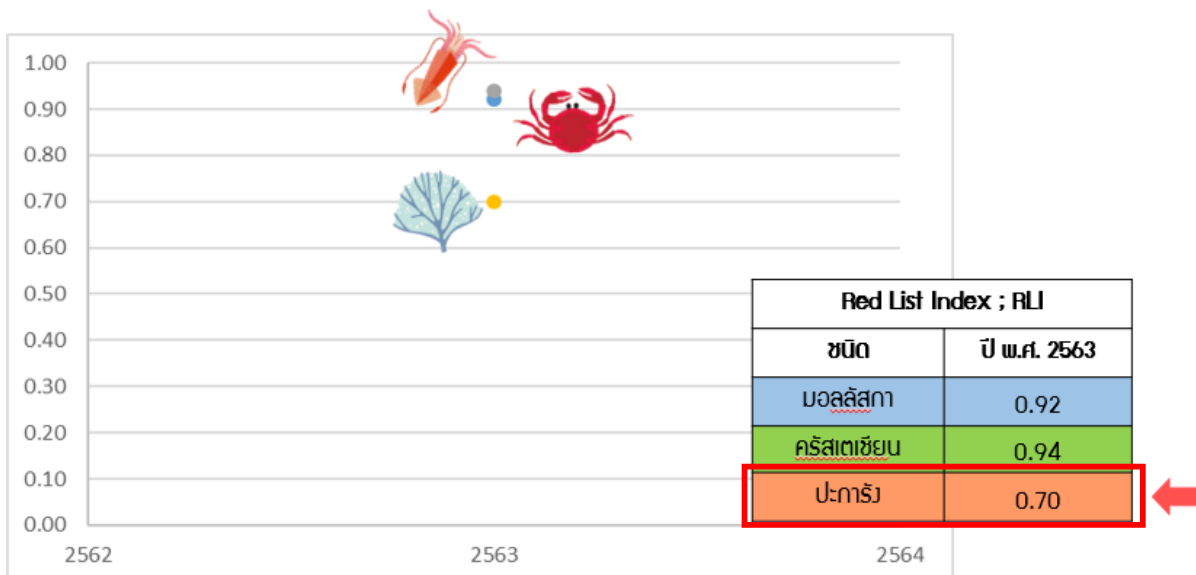
พบว่า สัตว์มีกระดูกสันหลังกลุ่มที่มีค่าดัชนี RLI ในปี พ.ศ. 2563 ต่ำที่สุด (ใกล้ 0 มากที่สุด) คือ กลุ่มสัตว์เลื้อยลูกด้วยนม มีค่าดัชนี RLI เท่ากับ 0.76 รองลงคือ นก สัตว์เลื้อยคลาน ปลา และสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก มีค่าดัชนี RLI เท่ากับ 0.86 0.90 0.91 และ 0.92 ตามลำดับ () แสดงเป็นนัยว่าสัตว์เลื้อยลูกด้วยนมมีแนวโน้มความเสี่ยงในการถูกคุกคามสูงกว่าสัตว์มีกระดูกสันหลังกลุ่มอื่น ๆ ซึ่งถูกคุกคามจากปัจจัยต่าง ๆ ทั้ง การล่า ถิ่นที่อยู่อาศัยที่ถูกทำลาย และปัญหาข้อขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสัตว์ป่า

เมื่อพิจารณาเป็นค่าดัชนี RLI ของสัตว์แต่ละกลุ่ม พบว่าส่วนใหญ่ดัชนี RLI พ.ศ. 2563 มีแนวโน้มใกล้เคียงกับ พ.ศ. 2560 ยกเว้น กลุ่มปลา ที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน เนื่องจากในปีพ.ศ. 2563 ได้มีการประเมินสถานภาพของปลาที่พบและบันทึกในฐานข้อมูลของประเทศไทยได้เพิ่มขึ้นถึง 2,570 ชนิด (จากเดิมในปี พ.ศ. 2560 ประเมินสถานภาพ 370 ชนิด)

สำหรับสัตว์ไม่มีกระดูกสันหลังพบว่าปะการัง มีค่าดัชนี RLI ใน ปีพ.ศ. 2563 ต่ำที่สุด (ใกล้ 0 มากที่สุด) มีค่าเท่ากับ 0.70 รองลงมาคือ มอลลัสกา และครัสเตเชียน มีค่า RLI เท่ากับ 0.92 และ 0.94 () เนื่องจากข้อมูลสถานภาพที่นำมาพิจารณานั้นเป็นการประเมินจากกลุ่มปะการังแข็งเท่านั้น และปะการังมีแนวโน้มความเสี่ยงในการถูกคุกคามสูงกว่ากลุ่มสัตว์ไม่มีกระดูกสันหลังอื่น ๆ เนื่องด้วยจากสภาพปัจจุบันปะการังถูกคุกคามหลายด้าน ทั้งจากธรรมชาติที่เกิดจากสภาวะโลกร้อน อุณหภูมิน้ำทะเลสูงขึ้น ส่งผลทำให้ปะการังฟอกขาว และปัจจัยการถูกทำลายจากมนุษย์ ที่เกิดจากท่องเที่ยว และทำลายถิ่นกำเนิด

รูปที่ 1 ดัชนีบัญชีการเปลี่ยนแปลงสถานภาพชนิดพันธุ์สัตว์ที่ถูกคุกคาม Red List Index ; RLI ของ สัตว์มีกระดูกสันหลัง

รูปที่ 2 ดัชนีบัญชีการเปลี่ยนแปลงสถานภาพชนิดพันธุ์สัตว์ที่ถูกคุกคาม Red List Index ; RLI ของ สัตว์ไม่มีกระดูกสันหลัง

4. การดำเนินกิจกรรมที่ 4 การจัดประชุมรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อ (ร่าง) ทะเบียนสถานภาพชนิดพันธุ์สัตว์ที่ถูกคุกคามของประเทศไทย

การประชุมรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อ (ร่าง) ทะเบียนสถานภาพชนิดพันธุ์สัตว์ที่ถูกคุกคาม จัดขึ้นในวันพฤหัสบดี ที่ 10 กันยายน 2563 เวลา 09.00 – 12.00 น. ณ ห้องเมย์แฟร์ แกรนด์ บอลรูม บี ชั้น 11 โรงแรมเดอะเบอร์คลีย์ ประตูน้ำ กรุงเทพฯ โดยการประชุมมีวัตถุประสงค์เพื่อให้หน่วยงานและผู้เกี่ยวข้อง ร่วมพิจารณาผลการศึกษาและให้ข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเชิงวิชาการต่อ (ร่าง) ทะเบียนสถานภาพชนิดพันธุ์สัตว์ที่ถูกคุกคามของประเทศไทย และดัชนีบัญชีการเปลี่ยนแปลงสถานภาพพันธุ์สัตว์ที่ถูกคุกคามของประเทศไทย (Thailand Red List Index) มีผู้เข้าร่วมประชุมจากผู้แทนหน่วยงานราชการ สถาบันการศึกษา รวมทั้งสมาคม/องค์กรอิสระที่เกี่ยวข้องทั้งหมด 111 คน ประเด็นการประชุมได้แบ่งเป็น 2 ประเด็นหลัก คือ 1) ข้อคิดเห็น/ข้อเสนอแนะต่อ (ร่าง) ทะเบียนชนิดพันธุ์สัตว์ที่ถูกคุกคามของประเทศไทย และ 2) ข้อคิดเห็น/ข้อเสนอแนะต่อ ความเห็นต่อการดำเนินงานด้านอนุรักษ์คุ้มครองความหลากหลายทางชีวภาพระดับประเทศโดยมีรายละเอียดดังนี้

4.1 ข้อคิดเห็น/ข้อเสนอแนะต่อ (ร่าง) ทะเบียนชนิดพันธุ์สัตว์ที่ถูกคุกคามของประเทศไทย

1) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญได้มีการเสนอความคิดเห็นและให้ข้อมูลในการปรับแก้ไข (ร่าง) ทะเบียนชนิดพันธุ์สัตว์ที่ถูกคุกคามของประเทศไทย และเสนอให้เพิ่มข้อมูลรายละเอียดเหตุผล การเปลี่ยนแปลงสถานภาพเปลี่ยนแปลงท้ายชนิดพันธุ์บางชนิด รวมทั้งพร้อมให้คำแนะนำในการดำเนินการปรับปรุงและตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล เช่น ชื่อวิทยาศาสตร์ ชื่อวงศ์ ชื่อสามัญ สถานภาพ รวมทั้งข้อมูลเพิ่มเติมต่าง ๆ เป็นต้น

2) ควรมีเกณฑ์ในการพิจารณาชนิดพันธุ์ Invasive species ที่ชัดเจนและเหมาะสมเพื่อใช้ในการพิจารณาต่อไป โดยกรณีที่ยังไม่มีหลักฐานหรือข้อมูลที่เพียงพอเพื่อยืนยันว่าชนิดพันธุ์นั้นเป็น Invasive species เสนอให้ใส่ชนิดพันธุ์ดังกล่าวไว้ในฐานข้อมูลชนิดพันธุ์ที่พบในประเทศไว้ก่อน

3) ปัจจุบันข้อมูลมอลลัสกาที่ได้ส่วนใหญ่มาจากงานวิจัยตีพิมพ์ของผู้เชี่ยวชาญ ทำให้ขาดข้อมูลรายชื่อหอยจากนักสะสมหอย ส่งผลให้ข้อมูลของมอลลัสกาในประเทศไทยยังไม่ครบถ้วน นอกจากนี้การประเมินสถานภาพของมอลลัสกาได้ทำการประเมินไว้ค่อนข้างอ่อนเนื่องจากมีข้อมูลที่สนับสนุนน้อยในอนาคตหากมีข้อมูลเพิ่มเติมมากขึ้นอาจมีการเปลี่ยนแปลงสถานภาพได้

4) กังตืดชนิดไม่มีข้อมูลในระดับโลก และข้อมูลในประเทศไทยไม่เพียงพอที่จะเพิ่มลงในบัญชีรายชื่อ

5) สถานภาพของสัตว์เลื้อยลูกด้วยนมชนิดพันธุ์ส่วนใหญ่ค่อนข้างคงที่ แต่พบปัญหาในการสำรวจประชากรที่ไม่ครอบคลุมทั่วทั้งประเทศ โดยข้อมูลส่วนใหญ่ได้มาจากการตั้งกล้องดักถ่ายภาพ (Camera Trap) ซึ่งบันทึกได้เฉพาะบางพื้นที่เท่านั้น จึงทำให้มีข้อมูลสนับสนุนน้อย แต่ทั้งนี้ข้อมูลที่ได้นับว่าเป็นข้อมูลที่สามาร

รวมรวบและนำมาใช้ได้ดีที่สุด ส่วนข้อมูลค้างคาวยังมีข้อมูลไม่เพียงพอสำหรับการปรับปรุงสถานภาพในครั้งนี ซึ่งผู้เชี่ยวชาญคาดว่าประชากรค้างคาวนั้นไม่แตกต่างจากเดิมมากนัก จึงยังคงสถานภาพที่มีการประเมินในปี พ.ศ. 2560

6) ข้อมูลข้างปัจจุบันมีประชากรเพิ่มขึ้น แต่เป็นการเพิ่มขึ้นแบบไม่มีการกระจายตัวทั้งประเทศ เนื่องจากลักษณะป่าที่ไม่ได้ต่อกันเป็นผืนใหญ่ ทำให้เกิดหย่อมป่า จึงทำให้เกิดปัญหาเรื่องถิ่นที่อยู่อาศัย แหล่งอาหาร การผสมพันธุ์แบบเลือดชิดของช้าง และความขัดแย้งระหว่างคนกับช้าง จึงยังคงสถานภาพเดิมไว้

7) การเสนอให้ปรับสถานภาพของลิงชวา จากเดิมสถานภาพ EN เป็น CR เนื่องจากมีการล่าเพื่อการค้าเพิ่มมากขึ้นทำให้เสี่ยงต่อการสูญพันธุ์ และจากข้อมูล IUCN พบว่าทั้งการกระจายพันธุ์และประชากรของลิงชวาลดลงไปเกือบ 90%

8) มีการเสนอปรับสถานภาพเสือลายเมฆ จากเดิมสถานภาพ VU เป็น EN เนื่องจากเมื่อเปรียบเทียบกับเสือโคร่งที่อยู่ในสถานภาพ EN เสือลายเมฆมีความเสี่ยงสูญพันธุ์มากกว่า เนื่องจากเสือโคร่งมีการเพาะพันธุ์ในสถานีเพาะเลี้ยงสัตว์ป่าค่อนข้างมาก แต่การเพาะพันธุ์เสือลายเมฆแทบจะไม่ประสบผลสำเร็จ แต่ทั้งนี้เสือลายเมฆมีการกระจายพันธุ์เป็นวงกว้าง พบได้ทุกกลุ่มป่าของประเทศไทย ในขณะที่เสือโคร่งจะพบได้เพียงในบริเวณผืนป่าฝั่งตะวันตกและป่าภาคใต้ซึ่งพบลดน้อยลง เมื่อสังเกตจากกล้องดักถ่ายภาพมักพบเสือลายเมฆมากกว่าเสือโคร่ง จึงถูกจัดให้อยู่ในสถานภาพเดียวกันกับเสือโคร่ง

9) นกกระเรียนพันธุ์ไทย ให้ปรับปรุงจากสถานภาพเดิม CR เป็น EW เนื่องจากแม้ว่าปัจจุบันจะมีโครงการส่งเสริมการอนุรักษ์นกกระเรียนพันธุ์ไทยจนมีประชากรที่สามารถดำรงชีวิตและขยายพันธุ์ได้เองในธรรมชาติแล้วก็ตาม แต่อัตรการรอดตายของประชากรปัจจุบันยังไม่ถึง 4 ชั้นอายุ (Generations)

4.2 ข้อคิดเห็น/ข้อเสนอแนะต่อ ความเห็นเพื่อการดำเนินงานด้านการอนุรักษ์คุ้มครองความหลากหลายทางชีวภาพระดับประเทศ

1) ควรมีการควบคุมประชากรสัตว์ให้เหมาะสม โดยเฉพาะชนิดพันธุ์ที่มีปัญหาความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสัตว์ ควรมีการวางแผนสนับสนุนงบค่าอาหาร เนื่องจากปัญหาถิ่นที่อยู่อาศัยของสัตว์ ถูกทำลายและการลดลงของสัตว์ผู้ล่าในป่า จึงทำให้ประชากรบางชนิดพันธุ์เพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยปัจจุบันมีแผนบริหารจัดการปัญหาสิงในพื้นที่วิกฤติแล้วนั้น แต่ยังคงพบปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงอยู่เสมอ ดังนั้นจึงควรปรับและเพิ่มมาตรการจัดทำแผนเพิ่มเติม เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับช้างพบว่ามีการเพิ่มขึ้น แต่ยังคงพบปัญหาการบุกรุกพื้นที่ป่าทำให้ป่าไม่เป็นผืนเดียวกัน เกิดหย่อมป่าเพิ่มมากขึ้น ส่งผลช้างสูญเสียพื้นที่ถิ่นอาศัย (Habitat loss) กระทบต่อการออกหากินและการผสมพันธุ์ของช้างรวมถึงสัตว์ป่าชนิดอื่น ๆ จึงต้องมีการวางแผนเพิ่มมาตรการในการควบคุมพื้นที่ที่เหมาะสม ป้องกันการบุกรุกทำลายพื้นที่ป่า เพื่อช่วยแก้ปัญหาระหว่างคนกับสัตว์ป่าด้วย

2) การกำหนดหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินสถานภาพชนิดพันธุ์นอกจากการใช้เกณฑ์ของ IUCN ซึ่งเป็นเกณฑ์ที่ได้รับการยอมรับในระดับโลก แต่การปรับเกณฑ์ให้เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย ก็มีความสำคัญเนื่องจากการประเมินของ IUCN เป็นการประเมินในภาพกว้าง ดังนั้นจึงควรต้องมีการประเมินในระดับประเทศดำเนินการอย่างต่อเนื่องควบคู่ไปด้วย

3) ควรมีการสนับสนุนเชิงนโยบายในการสำรวจที่เกี่ยวกับความหลากหลายทางชีวภาพ ดังนั้นจึงควรนำองค์ความรู้มาต่อยอดเพื่อทำให้เกิดการจัดการที่เหมาะสม มีคุณภาพ และมีความต่อเนื่อง และควรส่งเสริมการสำรวจทรัพยากรชีวภาพอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นปัจจุบันและสมบูรณ์มากขึ้น

4) ควรมีการปรับปรุงและประเมินสถานภาพชนิดพันธุ์ ทุก ๆ 2 ปี เพื่อปรับปรุงข้อมูลให้เป็นปัจจุบันซึ่งจะสามารถนำไปใช้กำหนดนโยบายและแผนได้ในระยะเวลาที่เหมาะสม โดยปัจจุบัน สผ. มีอนุกรรมการด้านวิชาการภายใต้กองทุนการออมแห่งชาติ (กอช.) ซึ่งเป็นกลไกที่จะสนับสนุนการบูรณาการข้อมูลด้านชนิดพันธุ์ร่วมกันระหว่างผู้เชี่ยวชาญและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

5) ควรมีการกำหนดทิศทางและนโยบายให้สอดคล้องกับประเด็นด้านอื่น ๆ เช่น การวางแผนการอนุรักษ์ให้ครอบคลุมเรื่องพื้นที่อยู่อาศัยของสัตว์และให้สอดคล้องกับการอนุรักษ์ชนิดพันธุ์สัตว์ เป็นต้น

UNITED ANALYST AND ENGINEERING
CONSULTANT COMPANY LIMITED

โดย บริษัท ยูไนเต็ด แอนาไลสต์ แอนด์ เอ็นจิเนียริ่ง คอนซัลแตนท์ จำกัด
สำนักงานใหญ่ เลขที่ 3 ซอยอุดมสุข 41 ถนนสุขุมวิท แขวงบางจาก เขตพระโขนง กรุงเทพฯ 10260
โทรศัพท์ : +66(2) 763 2828 โทรสาร : +66(2) 763 2800
อีเมล : uae@uaeconsultant.com